

ORTA ANADOLU KALKINMA AJANSI

2018 YILI KENTSEL VE SOSYAL

ALTYAPININ İYİLEŞTİRİLMESİ MALİ

DESTEK PROGRAMI ETKİ ANALİZİ

EYLÜL 2023

İÇİNDEKİLER

İçindekiler.....	i
Şekil Listesi	iii
Tablo Listesi	iv
KISALTMALAR	v
Yönetici Özeti	vi
TR72/18/KSA Mali Destek Programının Etkililiği.....	vii
TR72/18/KSA Mali Destek Programının Etkinliği.....	vii
TR72/18/KSA Mali Destek Programının Etki Analizi.....	viii
TR72/18/KSA Mali Destek Programının Sürdürülebilirliği	ix
1 Giriş.....	2
2 Program Hakkında Genel Bilgiler	4
2.1 Program Tanım ve Kapsamı.....	4
2.2 Programın Amaç, Öncelik ve Performans Göstergeleri	5
3 Programın Sonuçları	7
3.1 Bütçe Gerçekleşmeleri	7
3.2 Genel İstatiksel Değerlendirme	9
4 Programın Değerlendirilmesi	14
4.1 Değerlendirmede Kullanılan Yöntem	14
4.2 Amaç ve Öncelikler Kapsamında Hedeflere Ulaşılma Düzeyi.....	16
4.3 Değerlendirme Kriterleri Kapsamında Programın İncelenmesi	19
4.3.1 İlgililik.....	19
4.3.2 Etkililik	25
4.3.3 Etkinlik	35
4.3.4 Etki.....	40
4.3.4.1 Proje Faaliyetlerinin Gerçekleşme Durumu	40
4.3.4.2 Hedeflere Ulaşma Durumu.....	41
4.3.4.3 Projenin Kurum ve İnsan Kayağı Üzerindeki Etkisi	41
4.3.4.4 Projelerin Bölge Ekonomik Göstergelerine Katkısı.....	43
4.3.4.5 Projelerin Bölge Sosyal Olanaklar Üzerine Etkisi	44

4.3.5	Sürdürülebilirlik.....	46
5	Sonuç ve Değerlendirme.....	52
	Referanslar	61

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Programın Bütçe Kullanım Detayları.....	7
Şekil 2. Proje Destek Miktarlarının Detaylandırılması.....	8
Şekil 3. İl Bazlı Programlara Başvuru Yapan ve Destek Alan Kurum Sayıları	9
Şekil 4. Kurum/Kuruluş Türlerine Göre Başvurular.....	10
Şekil 5. Ortalama Proje Tamamlanma Süreleri vs Kuruluş Türleri.....	11
Şekil 6. Desteklenen Projelerin Bütçesel Dağılım	12
Şekil 7. Desteklenen Projelerde Ödeme Zaman Çizelgesi	13
Şekil 8. Etki Analizi Genel Metodolojik Yaklaşımı.....	14
Şekil 9. Etkililik Kriteri Ana Metodolojik Yaklaşımı	25
Şekil 10. TR72/18/KSA'nın Bölge Planı ile İlişkisi	29
Şekil 11. TR72/18/KSA Mali Destek Programı Proje Küme Grupları.....	30
Şekil 12. Etkinlik Kriteri Ana Metodolojik Yaklaşımı.....	35
Şekil 13. Desteklenen Projelerin Toplam Bütçe ve Bitiş Sürelerine Göre Dağılımı	37
Şekil 14. TR72/18/KSA Programı Etkinlik Analizi	38
Şekil 15. Projenin Gerçekleşmesinde Ajansın Rolü	40
Şekil 16. Yararlanıcıların Hedeflerine Ulaşma Durumu.....	41
Şekil 17. Projenin Kurum Kapasitesi Üzerindeki Etkisi.....	42
Şekil 18. Projelerin Bölge Ekonomik Göstergelerine Etkisi	43
Şekil 19. Projeniz Sonrası Yöre Halkının Sosyal/Sosyal Faaliyetlerinde Yaşanan Artış	44
Şekil 20. Projeniz Sonrası Gençlerin Sosyal/Sportif Faaliyetlerinde Yaşanan Artış.....	45
Şekil 21. Projeniz Sonrası Çocukların Kodlama/STEM/Akıl Oyunu/El beceri Düzeylerinde Yaşanan Artış	45

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. TR72/18/KSA Mali Destek Programı Özeti.....	vi
Tablo 2. Kentsel ve Sosyal Altyapının İyileştirilmesi MDP Program Künyesi.....	5
Tablo 3. Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri (TR72/18/KSA).....	16
Tablo 4. TR72/18/KSA Programı Önceliklerinin Diğer Strateji Dokümanları ile İlgilik Matrisi.....	20
Tablo 5. MDP Öncelik vs. TR72 Bölge Planı İlişki Matrisi	27
Tablo 6. MDP Önceliklerinin Geliştirilen Yöntem Öncelikleri ile İlişkilendirmesi	28
Tablo 7. TR72/18/KSA Programı Öncelik Başarı Yüzdesi	33
Tablo 8. TR72/18/KSA Mali Destek Programı Performans Göstergeleri	35
Tablo 9. Projelerin Verimlilik Kıyaslaması.....	39
Tablo 10. MDP Deneyimi Öncesi ve Sonrası Kurumların Proje Başuru Sayıları.....	42
Tablo 11. TR72/18/KSA Programı Kapsamında Destek Alan Kurumların Analizi	47

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
Ar-Ge	Araştırma ve Geliştirme
BGUS	Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi
KAYS	Kalkınma Ajansları Yönetim Sistemi
KSA	Kırsal ve Sosyal Altyapının İyileştirilmesi
MDP	Mali Destek Programı
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MTA	Maden Teknik Arama Genel Müdürlüğü
OKP	Onuncu Kalkınma Planı
ORAN	Orta Anadolu Kalkınma Ajansı
OVP	Orta Vadeli Plan
SBB	Strateji ve Bütçe Başkanlığı
STB	Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
UKKS	Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi

YÖNETİCİ ÖZETİ

Orta Anadolu Kalkınma Ajansı'nın 2018 yılı başında ilan ettiği ve “Merkez ve kırsal alanlarda sosyal ve kentsel altyapının geliştirilmesi, dezavantajlı kesimlerin sosyal hayata dâhil olmalarının sağlanması” amacıyla oluşturulan Kentsel ve Sosyal Altyapının İyileştirilmesi Mali Destek Programı (**TR72/18/KSA**) ile bölgesel kalkınmaya katkı sunulması planlanmıştır.

Programlara başvuru yapan kurum/kuruluşların yaklaşık olarak %43,4'ünün destek almaya hak kazandığı gözlenmiştir. Desteklenen projelerin program bütçesi kullanım oranları bakımından incelendiğinde, **TR72/18/KSA** programının hedef bütçenin yaklaşık %40 altında kaldığı gözlenmiştir. Destek almaya hak kazanan kurum/kuruluşların da, 20 tanesinin (%60,6'sının) projesini başarıyla tamamladığı görülmektedir.

Tablo 1. TR72/18/KSA Mali Destek Programı Özeti

Program Adı	TR72/18/KSA
Hedef İl	Kayseri + Sivas + Yozgat
Toplam Bütçe	8.000.000 TL
Kullanılan Bütçe	4.776.184,90 TL
Destek Almaya Hak Kazanan (Başvuru Yapan) Kurum/Kuruluş Sayısı	33 (76)
Projesi Başarıyla Tamamlayan Kurum/Kuruluş Sayısı	20
Desteklenme Oranı	%43,4

Hazırlanan bu etki değerlendirme raporu kapsamında “*Kalkınma Ajanslarının Uygulanan Mali Desteklerin Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar*” temel alınarak teorik ve istatistiksel çalışmalar ortaya konulmuştur. Özellikle desteklenen projelerin verimliliklerinin ve etkinliklerinin ölçülmesinde Orange programı “K-means” aracı ile, yeni nesil kümeleme algoritmaları kullanılarak gelecek dönemde

uygulanması öngörülen desteklerin başarısını artırmak için önemli çıkarımlar elde edilmiştir. Ayrıca 2018 yılında yürütülen bu program kapsamında verilen desteklerin yararlanıcıları ile birebir anket yapılarak karar vericiler için somut sonuçlar paylaşılmıştır. Bu bağlamda yapılan analiz sonucunda elde edilen bulgular aşağıda özetlenmiştir:

TR72/18/KSA MALİ DESTEK PROGRAMININ ETKİLİLİĞİ

TR72/18/KSA Mali Destek Programı kapsamında, desteklenen projelerin etkililiklerinin ölçülmesinde kullanılmak üzere TR72 2014-2023 Bölge Planı paralelinde 6 adet ana öncelik ve bunların altında da 12 adet alt öncelik kriteri kullanılmıştır.

TR72/18/KSA programı kapsamında yaşam kalitesinin iyileştirilmesi ile ilişkili önceliklerde %95’lik bir başarı gösterilmiş, ancak mesleki eğitimin geliştirilmesi ve enerji ve teknoloji ile ilgili altyapı projelerinde başarı oranı düşük kalmıştır.

Çağrı kapsamında, özellikle “Öncelik 1. Dezavantajlı grupların sosyal uyum ve toplumsal hayata katılım düzeylerinin artırılması” ve “Öncelik 2. Eğitimde modern teknik, yöntem ve uygulamaların yaygınlaştırılması” kapsamında birçok projenin destek almaya hak kazanmasına rağmen, gerek engelli bireylerin, gerece de kadınların kalıcı istihdamına yönelik sürdürülebilir bir faaliyet hayata geçirilememiştir.

TR72/18/KSA MALİ DESTEK PROGRAMININ ETKİNLİĞİ

TR72/18/KSA programı kapsamında;

- Desteklenen projelerin %35’i yaşam kalitesinin iyileştirilmesine yönelik sosyal tesis altyapıları ile, %35’i eğitimde modern teknik, yöntem ve uygulamaların

yaygınlaştırılmasıyla, %20'si şehir altyapısının iyileştirilmesiyle ve %10'u da kadın istihdamının desteklenmesi ile ön plana çıkmaktadır.

- TR72/18/KSA çağrısı altında desteklenen projelerin, %10'unun proje süre yönetimi bakımından çok zayıf, %15'sinin kısmi başarılı ve %75'inin ise gayet başarılı oldukları ve kendilerine tanımlanan 24 aylık proje sürelerinin dâhilinde projelerini tamamladıkları gözlenmiştir ki, bu oldukça iyi bir orandır. Hatta 400 bin TL altında proje bütçesine sahip 16 projenin, programda öngörülen maksimum sürenin çok öncesinde projelerini tamamlayabildikleri düşünüldüğünde, programda öngörülen sürenin biraz fazla olduğu söylenebilir. Özellikle bütçe arttıkça, zamanında bitiş konusunda sorun yaşandığı gözlenmiştir.
- Yapılan analiz sonucunda elde edilen toplam performans skorları bakımından destek alan projelerin %10'u çok verimli, 65'i verimli ve %25'i düşük verimli olarak sınıflandırılmıştır.
- Program tasarımıda kullanılan alt önceliklerden birisinin mesleki eğitim olmasına rağmen (Bölge Planı'nda Sosyal Kalkınma ekseninde “Mesleki eğitim yaygınlaştırılarak, Bölgede öne çıkan sektörlerle yönelik işgücü oluşması sağlanacaktır” ibaresi yer almaktadır), hiçbir projenin doğrudan meslek edindirmeye yönelik olmadığı gözlemlenmiştir. Benzer şekilde, Kentsel ve Kırsal Altyapı Ekseninde, sadece kent içme suyu ve internet erişimine yönelik projeler gelmiştir. Program kapsamında, diğer alt tedbirlere hizmet edecek projeler hayata geçirilememiştir.

TR72/18/KSA MALİ DESTEK PROGRAMININ ETKİ ANALİZİ

TR72/18/KSA Mali Destek Programı'nın etki analizi sürecinde öncelikle anket yapılmış ve daha sonra cevaplarda netlik bulunmayanlarla birbir mülakat yapılmıştır. Buna göre;

- Hayata geçirilen projelerin %60'ı Ajans desteği olmadan hayata geçirilemeyeceği ve %30'unun da destek olmaması halinde erteleneceği gözlemlenmiştir. Dolayısı ile, Ajansın fikirlerin hayata geçmesinde oldukça etkili olduğu söylenebilir.
- Yararlanıcıların %85'i, kurumlarındaki insan kaynağı kapasitesinin %50 ve üzerinde geliştiğini belirtmişlerdir.
- Hayata geçirilen projelerin %20'si istihdama doğrudan katkı, %25'i ise dolaylı katkıda bulunmuştur. Doğrudan veya dolaylı istihdam edilen kişi sayısı 50 olarak gerçekleşmiştir.
- Yararlanıcıların %65'i tüm yöre halkının sosyal/sportif faaliyetlerinde; %55'i gençlerin sosyal/sportif faaliyetlerinde ve %65'i çocukların sosyal/sportif faaliyetlerinde %50 ve üzerinde bir artış yaşandığını belirtmişlerdir.. Buna göre, projelerin yöre halkının sosyal faaliyetlerinde oldukça önemli bir etki yarattığı söylenebilir.

TR72/18/KSA MALİ DESTEK PROGRAMININ SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ

TR72/18KSA programı altında desteklenen kamu projeleri, kurumsal sürdürülebilirlik ve yerel sahiplenme açılarından incelenerek şu sonuçlar elde edilmiştir:

- %15'inin faaliyetlerine günümüzde devam etmediği ve pasif konuma geçtiği,
- %35'inde, tanımlanan hedef kullanıcı kitlesinin artırılarak faaliyetlerine devam ettiği ve 2018 yılından günümüze kadar geçen sürede proje başvurusu sürecinde ön gördükleri faaliyet alanlarını zenginleştirerek, bulundukları ilçelerin sosyal kalkınmalarına destek verecek yapılar kurdukları,
- Projelerin %50'sinin ise, proje kapsamında oluşturulan alt yapıları ilçe halkının kullanımına sunarak projelerin sürdürülebilirliklerinin ikincil plana bıraktıkları,

- Sadece 1(bir) projenin ORAN Kalkınma Ajansı kaynakları dışında bir dış kaynak yaratımı sağladığı,
- Yararlanıcıların %30'unun tarafından görünürlük açısından ulusal/yerel yayın organlarında haber/röportaj içeriklerinde yer alarak proje tanıtımlarının devam ettirildiği,
- Projeler kapsamında kurulan tesislerde sanatla/sporla ilgilenen gençlerin bölge genelindeki görünürlük düzeylerinde artış olduğu, ayrıca dokuz projede yürütülen faaliyetler sayesinde bir takım özel başarıların (üyelerin çeşitli yarışmalarda almış olduğu birincilikler, ödüller vb.) elde edildiği gözlenmiştir.

1 GİRİŞ

T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bünyesindeki Kalkınma Ajansları, bölgelerin ulusal ve küresel düzeyde ekonomik ve sosyo-kültürel açılardan geliştirilmesi ve bölgeler için sürdürülebilir bir vizyon kazandırılması süreçlerinde oldukça önemli rol oynamaktadırlar. Aynı zamanda, T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı koordinasyonu ile kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları gibi farklı oyuncular arasında işbirliğini destekleyerek yerel potansiyelin açığa çıkartılması amacıyla kamu/özel kaynakları kullanarak katma değeri yüksek ürünlerin/hizmetlerin ortaya çıkartılmasını sağlamaktadırlar. Özellikle kamu kaynakları kullanılarak uygulanan destekleme politikalarının değerlendirilmesine ilişkin yapılan teorik çalışmalar, ilgili destek çalışmalarının önemini ve orta/uzun vadede bölge ekonomisine etkilerinin somut bir şekilde ortaya çıkarılması konusunda oldukça önem arz etmektedir. Bu bağlamda, hesap verilebilirliğin ve politika yapıcılara geri bildirimin sağlanabilmesi amacıyla müdahalenin hedeflenen etkiye ulaşma ve maliyetine oranla fayda üretme başarısının hesaplanmasına ilişkin bazı yapısal yöntemler kullanılmaktadır. Ajansların, son derece karmaşık ve dinamik ilişkiler içeren günümüz ekonomilerinde rekabet gücünün teorik olarak analiz edilmesinde sayısal veriler ile uygulanabilir modeller geliştirmeleri ve bu modelleri planlama süreçlerinde kullanmaları büyük önem taşımaktadır. Değerlendirme döngüsünün alt başlıklarından olan etki değerlendirmesi, kamu müdahalelerinin olumlu veya olumsuz etkilerinin ortaya çıkarılması, hedef kitledeki tüm sektörlerin programlardan istifade etmesi, programların en etkili ve maliyet etkin şekilde uygulanması, program aracılığıyla sağlanan hizmetlerin niteliği ve niceliğinin artırılması ile kısıtlı kaynaklarla yapılması planlanan yatırımlar arasında en iyi tercihin yapılabilmesi için önemli bir karar alma aracıdır. Ayrıca kamu müdahalelerinde kaynak dağıtımında şeffaflığın ve hesap verebilirliğin incelenmesi için gerekli kanıtların ortaya konmasında da önemli katkılar sağlamaktadır [1].

Kalkınma Ajansları bütçelerinde önemli bir paya sahip olan Mali Destek Programları'nın içeriğinin oluşturulması, uygulanma süreci ve uygulama sonrası etkilerinin belirlenmesi gelecekte uygulanacak destek programlarının tasarlanması sürecinde büyük önem arz etmektedir. Bu kapsamda etki değerlendirme çalışmaları mali destek mekanizmalarını ölçmek için etkili ve doğru sonuçlar verebilen en önemli karar destek araçlarından biridir. Yapılan etki değerlendirme çalışması, 2018 yılı program rehberinde ilan edilen “Kenstsel ve Sosyal Altyapının İyileştirilmesi Mali Destek Programı” kapsamında belirlenen öncelikler doğrultusunda oluşturulan performans göstergelerine ne düzeyde ulaşıldığının tespiti ile bu kriterlerin proje uygulama sonuçları ve izleme süreçlerinde edinilen deneyimlerle harmanlanarak hedeflere ulaşmada doğru önceliklerin seçilip seçilmediklerinin değerlendirilmesini kapsamaktadır.

Hazırlanan bu rapor kapsamında *“Kalkınma Ajansları Uygulanan Mali Desteklerin Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar”* temel alınarak teorik ve istatistiksel çalışmalar ortaya konulmuştur. TR72/18/KSA etkililik ve etkinlik değerlendirmesinde, öncelikle yapay sinir ağıları tabanlı Orange programında “k-means” metodu kümelenme analizi yapılarak yorumlanmıştır. Etki analizi ve sürdürülebilirlik bölümünde, yararlanıcılarla yapılan anket çalışması sonuçları, istatistiksel olarak yorumlanmıştır. İlgililik bölümünde ise; çeşitli ulusal strateji belgeleri ve TR72 Bölge Planı eksenleri ve alt tedbirleri ile TR72/18/KSA programının öncelikleri ilişkilendirilmiştir.

Sonuç olarak yapılan tespitlerle, öngörülen desteklerin başarısını artırmak için önemli çıkarımlar elde edilmiştir.

2 PROGRAM HAKKINDA GENEL BİLGİLER

2.1 PROGRAM TANIM VE KAPSAMI

TR72 Bölgesi (2014–2023) Bölge Planı’nda bölgenin vizyonu “*Ulusal ve uluslararası düzeyde rekabet edebilir, beşeri ve sosyal sermayesi gelişmiş, potansiyellerini değere dönüştürmüş, kent ve sosyal altyapısını geliştirerek yaşam kalitesini arttırmış, ulaşılabilir Orta Anadolu*” olarak tanımlanmış, bu doğrultuda dört ana eksen ve bu eksenleri destekleyecek öncelikler ve tedbirler belirlenmiştir [2]. TR72 Bölge Planı’nda belirlenen dört ana eksen şu şekildedir:

- 1) *Rekabet Edebilirlik*
- 2) *Sosyal Kalkınma*
- 3) *Sürdürülebilir Çevre ve Enerji*
- 4) *Kentsel ve Kırsal Altyapı*

TR72 Bölgesi için belirlenen gelişme eksenleri, öncelikler ve tedbirler göz önünde bulundurularak 2018 yılı çalışma programında proje teklif çağrısı kapsamında 4 farklı başlık altında Mali Destek Programı uygulanmıştır. Bunlardan;

“Kentsel ve Sosyal Altyapının İyileştirilmesi Mali Destek Programı (TR72/18/KSA)” ve **“Yeni ve Yenilenebilir Tarım Uygulamaları Mali Destek Programı (TR72/18/YTU)”** kâr amacı gütmeyen kurumlara yönelik olarak hazırlanırken, **“Endüstriyel Gelişim ve Verimlilik Mali Destek Programı (TR72/18/EGV)”** kâr amacı güden kurumlara yönelik hazırlanmıştır.

2018 yılı Mali Destek Programları kapsamında kâr amacı gütmeyen kurumların proje başvurusunda bulundukları **“Kentsel ve Sosyal Altyapının İyileştirilmesi Mali Destek Programı (TR72/18/KSA)”** ile bölge sınırları içerisinde merkez ve kırsal alanlarda sosyal ve kentsel altyapının geliştirilmesi hedeflenmiştir. Bu hedef TR72 Bölgesi (2014–2023) Bölge Planı kapsamında *Eksen 2 - Sosyal Kalkınma* ve *Eksen 4 - Kentsel ve Kırsal Altyapı* doğrultusunda tanımlanmıştır.

2.2 PROGRAMIN AMAÇ, ÖNCELİK VE PERFORMANS GÖSTERGELERİ

Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.'de Kentsel ve Sosyal Altyapının İyileştirilmesi Mali Destek Programı'na ait detaylara yer verilmiştir.

Tablo 2. Kentsel ve Sosyal Altyapının İyileştirilmesi Mali Destek Programı Program Künyeleri

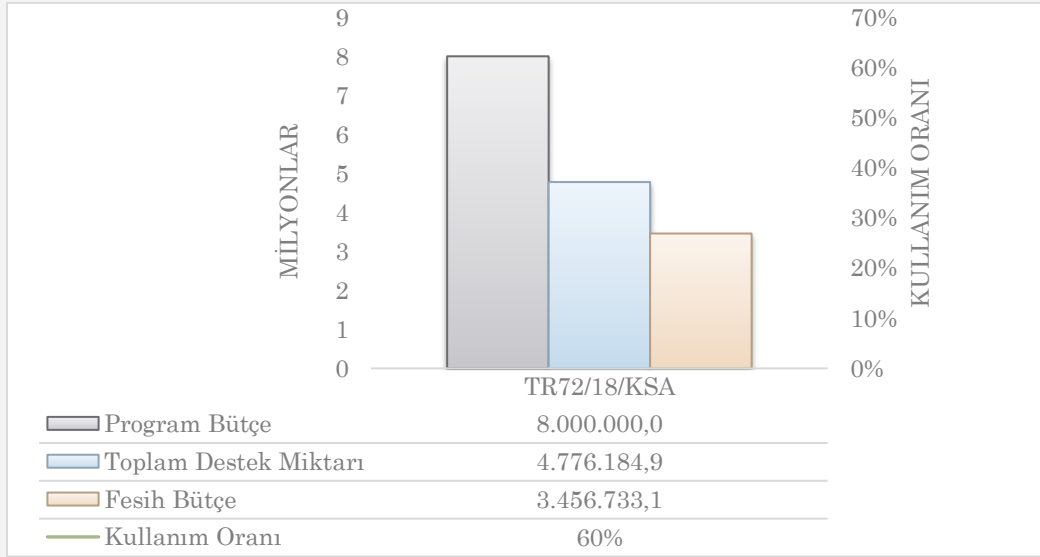
PROGRAMIN REFERANS NUMARASI	TR72/18/KSA
PROGRAMIN ADI	KENTSEL VE SOSYAL ALTYAPININ İYİLEŞTİRİLMESİ MALİ DESTEK PROGRAMI
TOPLAM BÜTÇE	8.000.000 TL
PROGRAMIN AMACI	Merkez ve kırsal alanlarda sosyal ve kentsel altyapının geliştirilmesi, dezavantajlı kesimlerin sosyal hayata dâhil olmalarının sağlanması
PROGRAMIN ÖNCELİKLERİ	Öncelik 1: Dezavantajlı grupların sosyal uyum ve toplumsal hayata katılım düzeylerinin artırılması, Öncelik 2: Eğitimde modern teknik, yöntem ve uygulamaların yaygınlaştırılması Öncelik 3: Akıllı Şehir uygulamaları ile yaşam kalitesinin arttırılması
UYGUN BAŞVURU SAHİPLERİ	• Valilikler • Kaymakamlıklar • Yerel Yönetimler (İl Özel İdareleri, YİKOB, Belediyeler, Mahalli İdare Birlikleri)

	• Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Bölge, İl ve İlçe Müdürlükleri • Bakanlıklara Bağlı Kurum ve Kuruluşlar İle Enstitüler • Üniversiteler • Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları • Kooperatifler ve Birlikler (Kar Amacı Gütmeyen) • Organize Sanayi Bölge (OSB) Müdürlükleri • Küçük Sanayi Sitesi Yönetimleri (KSS) • Serbest Bölge Müdürlükleri
AZAMİ PROJE SÜRESİ	24 ay
PERFORMANS GÖSTERGELERİ	• Hayata Geçirilen Sosyal Donatılardan Doğrudan Faydalanan Kişi Sayısı [kişi] • Sürekli İstihdam Sayısı [kişi] • Geliştirilen ve hayata geçirilen yenilikçi kentsel hizmet uygulaması sayısı [adet] • Dezavantajlı gruplar için kullanıma sunulan kentsel donatı elemanı, yardımcı donanım ve ünite sayısı [adet] • Eğitim Harcamaları [TL] • Kurulan/Geliştirilen Ortak Kullanım Alanı Sayısı[adet] • Eğitilen Engelli/Kadın/Genç/Çocuk Sayısı [kişi] • Düzenlenen veya Rehabilite Edilen Çevre Alanı Büyüklüğü [merekare] • Kullanıma sunulan sosyal donatı sayısı [adet] • Sürekli İstihdam Sayısı [kişi] • Ortak Kullanım Amaçlı Sosyal Alan/Mekan/Merkez Sayısı [adet] • Geliştirilen Yenilikçi Hizmet/Model/Uygulama Sayısı[adet] • Doğrudan Faydalancı Sayısı – Mesleki Eğitim Alanlar[kişi]

3 PROGRAMIN SONUÇLARI

3.1 BÜTÇE GERÇEKLEŞMELERİ

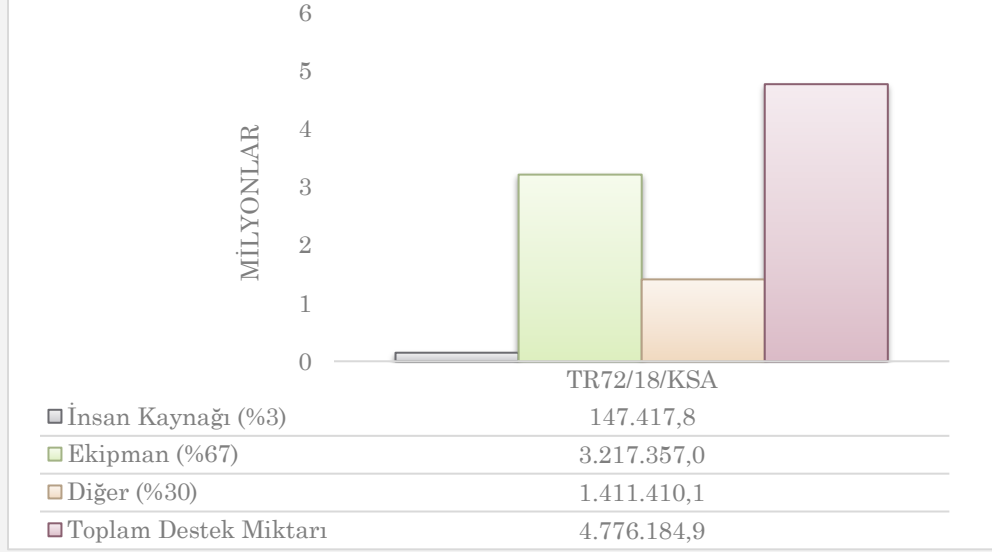
Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.'de yer alan program künyesinde paylaşıldığı üzere, TR72/18/KSA programı için ayrılan toplam bütçe ve program kapsamında destek alan kurumlara ORAN Kalkınma Ajansı tarafından aktarılan toplam destek miktarları Şekil 1'de paylaşılmıştır. Sonuç olarak, programa ayrılan toplam bütçenin (8.000.000 TL) yaklaşık %60'ının (4.776.184,9 TL) kullanılabildiği gözlenmiştir. Çeşitli sebeplerden dolayı fesih olan 13 projenin bütçesi (3.456.733,1 TL) kullanılamamıştır.

Şekil 1. Programın Bütçe Kullanım Detayları

Programlar kapsamında verilen toplam destek miktarının (4.776.184,9 TL) alt kırılımlarına bakıldığında ise Şekil 2'deki senaryo ortaya çıkmaktadır. **TR72/18/KSA** programında desteğin önemli kısmı (yaklaşık %67'si) teknik ekipman satın alımlarında kullanılmıştır. %30'luk bir kısmı ise; bilgisayar, mobilya vb. diğer

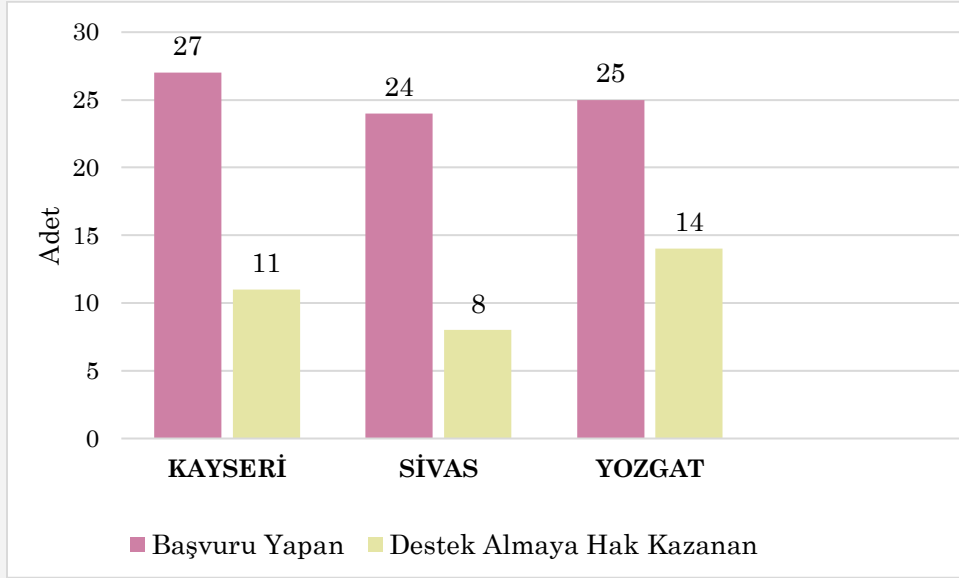
donanımsal harcamalar için kullanılmıştır. İnsan kaynağı için %3'lük bir pay ayrılmıştır.

Şekil 2. Proje Destek Miktarlarının Detaylandırılması

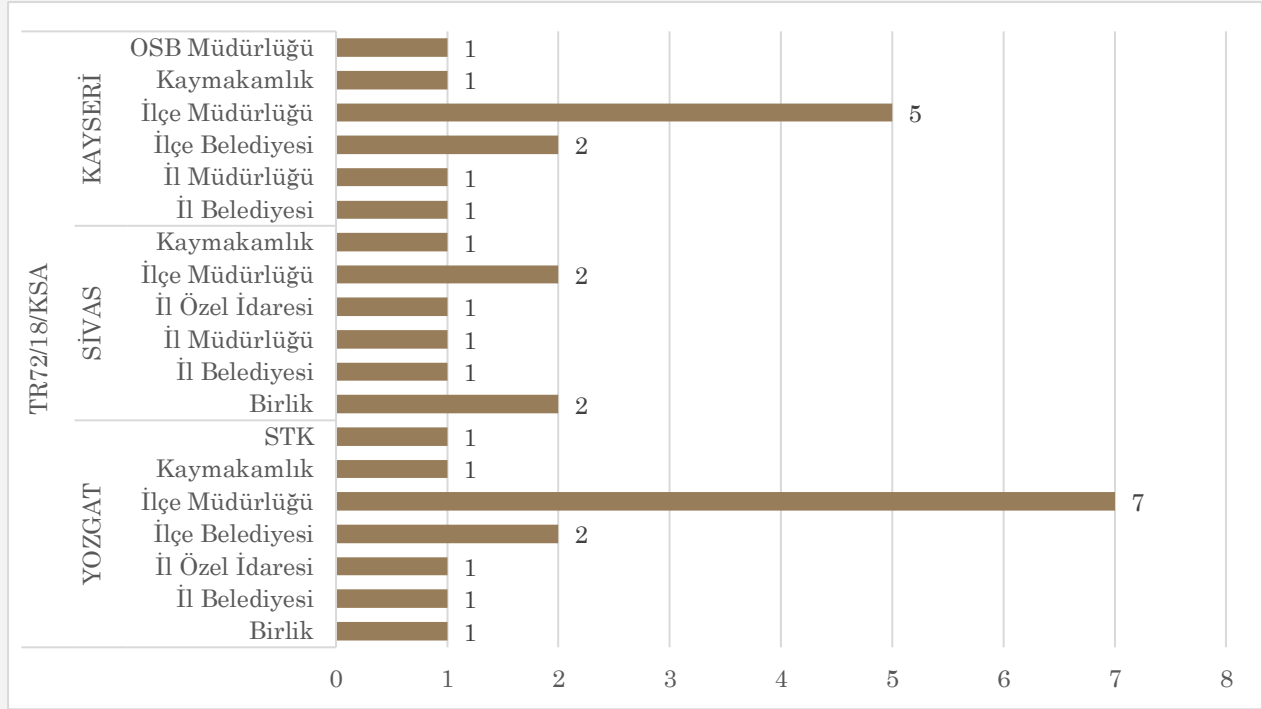
3.2 GENEL İSTATİKSEL DEĞERLENDİRME

Raporun bu kısmında TR72/18/KSA programı kapsamında başvuru yapan ve destek alan kurumlara ait genel istatistiksel analizler paylaşılmıştır.

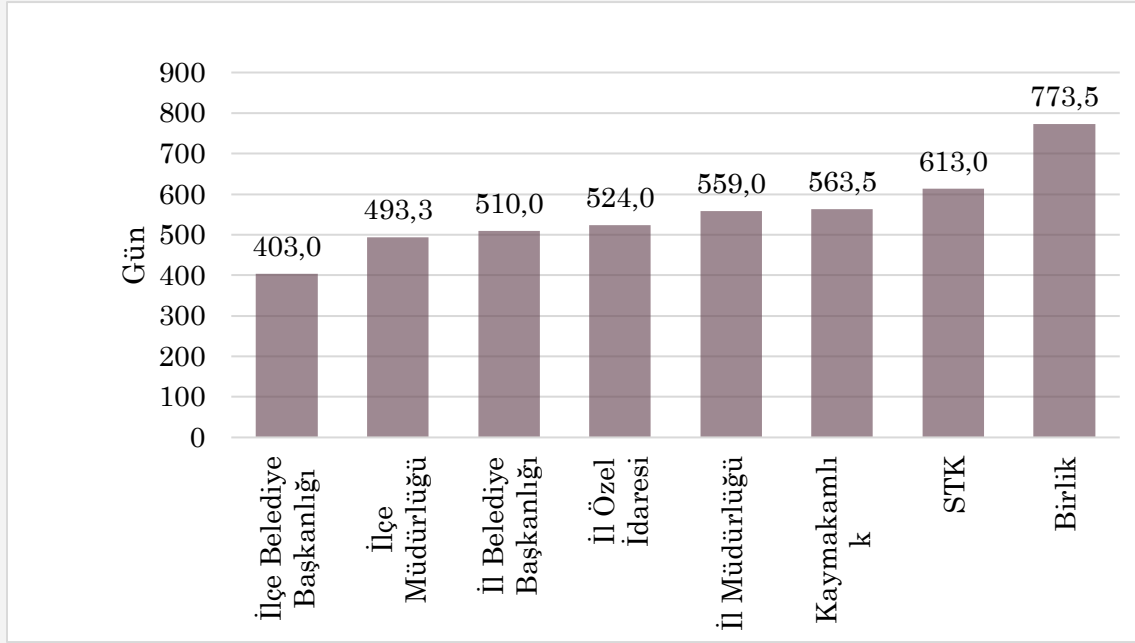
Şekil 3. İl Bazlı Programlara Başvuru Yapan ve Destek Alan Kurum Sayıları

Şekil 3'te yer verildiği üzere TR72/18/KSA Mali Destek Programı kapsamında kamu niteliğindeki kurum ve kuruluşların programa başvuru yapabildikleri gözlenmiştir. Program kapsamında toplam başvuru yapan kuruluşların sayısı Yozgat ve Sivas illerinde neredeyse aynı olmasına rağmen (24 ve 25), Sivas ilinde yaklaşık %33'ü destek almaya hak kazanmışken, Yozgat ilinde destek kazanan kurum oranının %56 seviyelerine çıktığı gözlenmiştir. Kayseri iline başvuran sayısı daha fazla olmasına rağmen, %40,7'si destek almaya hak kazanmıştır. Toplamda bu program kapsamında en fazla başarılı proje yazan il Yozgat olmuştur.

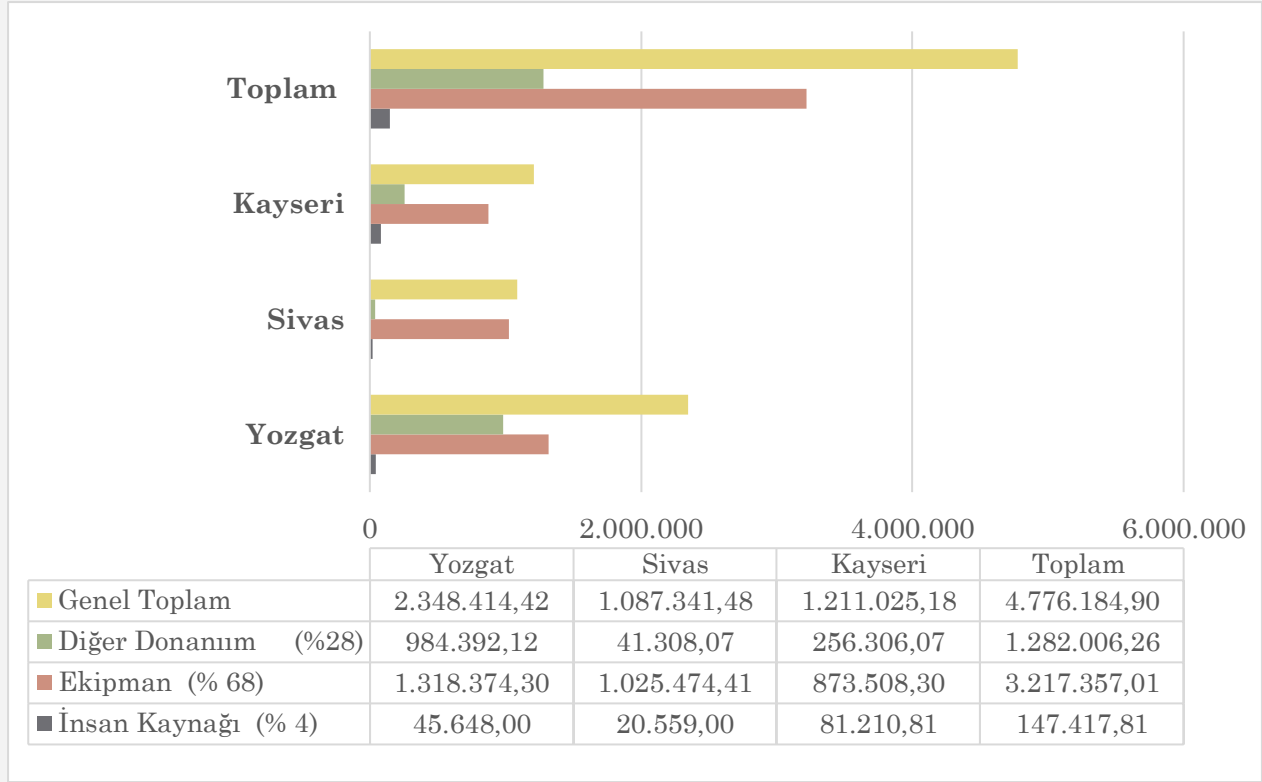
Şekil 4. Kurum/Kuruluş Türlerine Göre Başvurular

Şekil 4'te yer verildiği üzere **TR72/18/KSA** programı kapsamında destek almaya hak kazanan kurumlar incelendiğinde %57,5 ile merkezi bütçeli kamu kurumlarının ön plana çıktığı gözlenmiştir. Sivil Toplum Kuruluşları, birlikler ve belediyelerin destek oranlarında arka sıralarda yer aldığı görülmüştür. Hatta meslek odaları, üniversiteler ve kooperatiflerden destek almaya hak kazananın olmadığı gözlenmiştir.

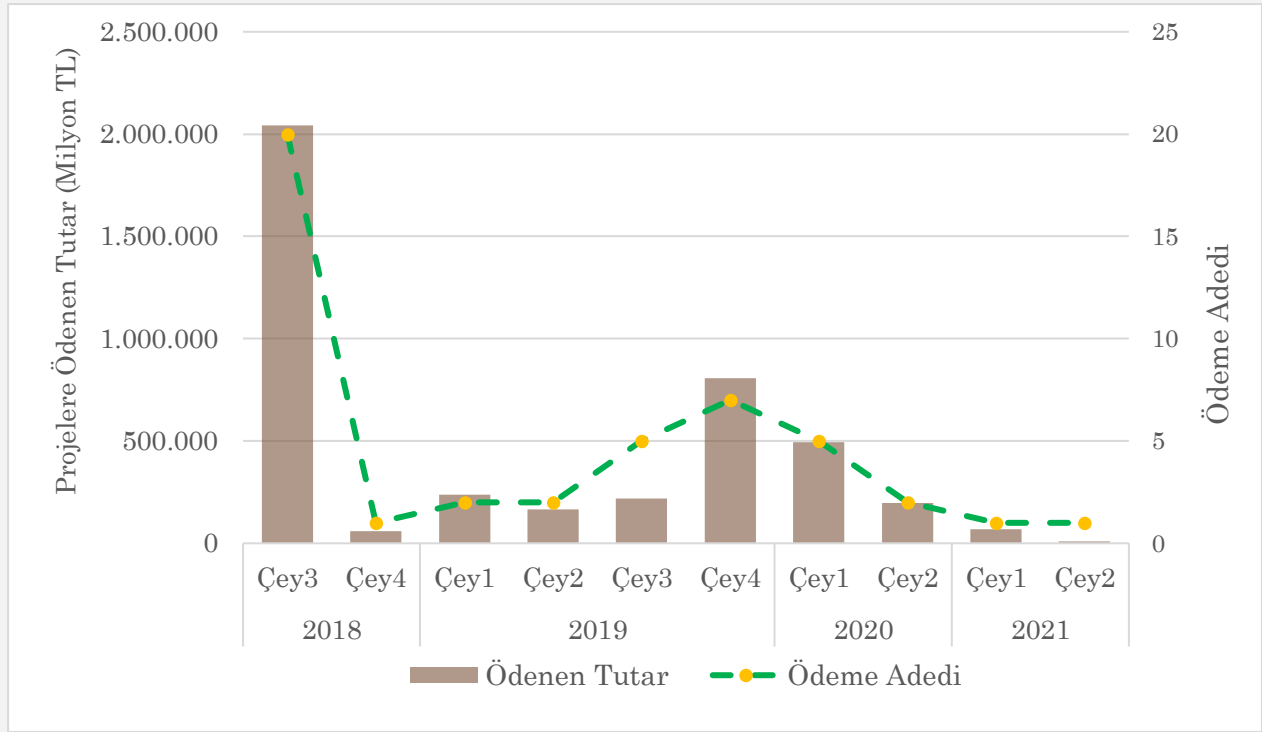
Şekil 5. Ortalama Proje Tamamlanma Süreleri vs Kuruluş Türleri

Şekil 5’te söz konusu destek programı kapsamında farklı kurum/kuruluş türlerinin ortalama proje tamamlama sürelerine yer verilmiştir. TR72/18/KSA programında desteklenen kurumlar arasında; İlçe Müdürlükleri ve Birliklerin ortalama proje tamamlama gün sayıları, kendilerine tanımlanan 24 aylık (720 günlük) süreyi aşmıştır. İlçe Belediye Başkanlıkları, projelerini en kısa vadede bitiren kurumlar olarak ve İl-İlçe Müdürlükleri, İl Belediye Başkanlıkları, İl Özel İdareleri ve Kaymakamlıklar, maksimum proje süresinin(720 gün) altında projelerini tamamlamış gözükseler de; KAYS üzerinden alınan verilere göre, sadece 2 ilçe müdürlüğü proje hazırlık aşamasında öngördükleri sürede tam olarak projelerini tamamlamıştır. 11 yararlanıcı kurum(%55), proje süresini 2-3 ay kadarlık bir gecikme ile tamamlamış; 3 kurum(%15) öngörülen süreden önce ve 4 kurum(%25) da proje süresini farklı nedenlerle çok geç tamamlayabilmiştir.

Şekil 6. Desteklenen Projelerin Bütçesel Dağılım

Şekil 6’da desteklenen projelerin bütçesel dağılımlarına yer verilmiştir. İlgili şekilde paylaşılan toplam proje bütçe miktarları proje sahiplerinin ORAN Kalkınma Ajansı’ndan almış oldukları destek miktarlarını göstermektedir. **TR72/18/KSA** programında toplam proje bütçesinin yaklaşık %68’inin teknik makine-ekipman satın alımlarında kullanıldığı gözlenmiştir. İnsan kaynağına oldukça düşük pay ayrılmıştır.

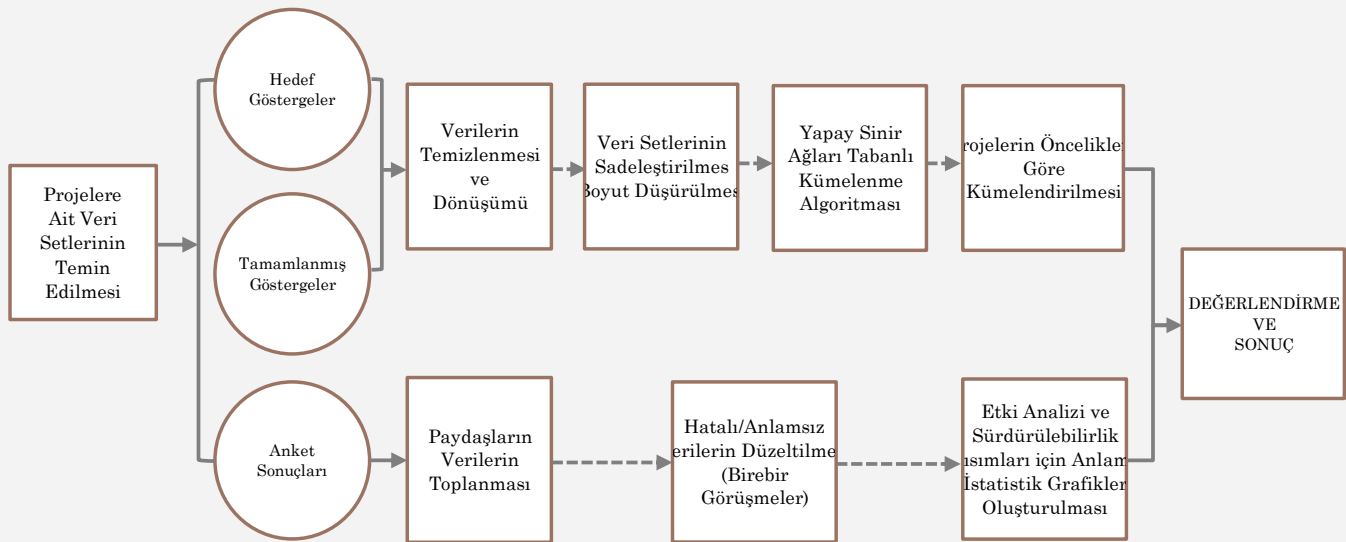
Şekil 7. Desteklenen Projelerde Ödeme Zaman Çizelgesi

Şekil 7’de ise TR72/18/KSA Mali Destek Programı kapsamında kurum ve kuruluşlara yapılan ön ödemelerin, ara ödemelerin ve nihai ödemelerin miktar ve zamansal dağılımı gösterilmektedir. Grafiğe bakıldığı zaman 2021 yılı içerisinde yapılan ödemelerin, azami proje süresinin dışında kaldığı ve özellikle programdaki bazı projelerin faaliyetlerini geç tamamladıkları için nihai ödemelerinde yaşanan gecikmeler olduğu belirtilebilir. Bunun dışında, 2019 sonu ve 2020 yılı başı itibarı ile genel olarak projeler başarılı bir şekilde Nihai raporlarını sunarak son ödemelerini almış ve projelerini tamamlamışlardır.

4 PROGRAMIN DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1 DEĞERLENDİRMEDE KULLANILAN YÖNTEM

Proje kapsamında uygulanması planlanan Orange programı tabanlı “k-means” kümelendirme algoritmaları ile TR72/18/KSA Mali Destek Programı’nın detaylı bir etki analizi yapılarak ORAN Kalkınma Ajansı tarafından hazırlanan orta/uzun vadeli bölge programlarının ve yıllık çalışma programlarının planlama süreçlerinde girdi doküman olarak kullanılabilecektir. Bu bağlamda programlara ayrılan kamu kaynaklarının yönetimi sahadan veri ve bilgi toplayarak programların tasarlandığı, özellikle pilot uygulamaların ölçüldüğü ve bu ölçümlemenin sonuçları ışığında programların genişletilerek kurgulandığı, sürekli olarak yapılan ölçüm ve değerlendirmelerle proje ve programların revize edildiği, tekrarlanan süreçler ile yapılabilecektir.

Şekil 8. Etki Analizi Genel Metodolojik Yaklaşımı

Şekil 8’de yer verildiği üzere çalışma kapsamında değerlendirme süreci müdahale mantığı doğrultusunda gerekli olan veri setlerinin hazırlığı ile başlamaktadır. Sürecin başında hedef değerlerin oluşturulmasında kullanılmak üzere KAYS veri tabanından söz konusu Mali Destek Programı altında desteklenen kurumlara ait

performans göstergeleri ve gerekli görülen operasyonel veri setlerinin temin edilmesi ile başlanmıştır. Veri setleri kullanılarak, performans göstergeleri ve önceliklerle ilişkisini tanımlayan yeni sadeleştirilmiş veri setleri oluşturulmuştur. Özellikle TR72/18/KSA kapsamında desteklenen projelerin etkinlik ve verimliliklerinin ölçülmesinde kullanılmak üzere yeni nesil yapay sinir ağı tabanlı (Orange Programı) kümeleme algoritmaları kullanılmıştır. Resat (2020, a)[4] çalışmasında metodolojik detaylarına yer verilmiş olan yöntem sayesinde desteklenen projeler belirli kriterler altında kümelendirilerek verimlilik analizleri yapılmıştır. Her bir projenin çok kriterli veri setleri (farklı performans göstergeleri, bütçe, proje tamamlama süreleri, vb.) ile elde edilen total performans skorları kullanıldıktan sonra performans ölçümleri yapılarak iyileştirmeye açık alanlar net bir şekilde ortaya konulmuştur. Çalışmanın ikinci aşamasında ise TR72/18/KSA kapsamında destek alan proje paydaşlarının yürütücülerinden 32 soruluk bir ankete cevap vermeleri istenmiştir. Bu sorulardan 19 tanesi Mali Destek Programının Etki'sini ölçmek üzere ve 13 tanesi de Sürdürülebilirliğini ölçmek üzere hazırlanmıştır. Anket kapsamında hatalı cevaplanan veya doğrulanması gereken cevaplar, birebir görüşmelerle elde edilmiştir. Daha sonra cevaplar üzerinden anlamlı istatistiksel grafikler hazırlanmıştır.

Rapor kapsamında detaylı bir şekilde ele alınan Mali Destek Programları'nın etkinlik, etkililik ve etki analizlerine ait süreçlerin teknik yöntemleri her bir başlığın altında detaylandırılmıştır.

4.2 AMAÇ VE ÖNCELİKLER KAPSAMINDA HEDEFLERE ULAŞILMA DÜZEYİ

Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.'de detayları paylaşılan TR72/18/KSA programının amaç ve öncelikleri doğrultusunda hedeflenen ve gerçekleşen performans göstergeleri Tablo 3'te paylaşılmıştır.

Tablo 3. Öncelikler Bazında Hedef Gerçekleşmeleri (TR72/18/KSA)

Kentsel ve Sosyal Altyapının İyileştirilmesi Mali Destek Programı (TR72/18/KSA)				
Öncelik	Performans Gösterge Adı	Hedef	Gerçekleşen	Yüzde
Öncelik 1 (Dezavantajlı grupların sosyal uyum ve toplumsal hayata katılım düzeylerinin artırılması)	Doğrudan Faydalanıcı Sayısı	868.942	685.436	% 78,9
	Doğrudan Faydalanıcı Sayısı - Kadın	1.619	1.590	% 98,2
	Doğrudan Faydalanıcı Sayısı - Engelli	89	57	% 64,0
	Doğrudan Faydalanıcı Sayısı - Çocuk	9.731	8.236	% 84,6
	Doğrudan Faydalanıcı Sayısı – Genç	3.374	2.635	% 78,1
	Doğrudan Faydalanıcı Sayısı – Yaşlı	350	250	% 71,4
	Sürekli İstihdam	12	7	% 58
	Dezavantajlı gruplar için kullanıma sunulan kentsel donatı elemanı yardımcı donanım ve ünite sayısı	7	8	% 114,3

Öncelik 2 (Eğitimde modern teknik, yöntem ve uygulamaların yaygınlaştırılması)	Geliştirilen ve hayata geçirilen yenilikçi kentsel hizmet uygulaması sayısı	16	15	% 93,8
	Eğitim Harcamaları	36.580	36.580	% 100,0
	Eğitilen Engelli Sayısı	28	12	% 42,9
	Eğitilen Kadın Sayısı	380	190	% 50,0
	Eğitilen Genç Sayısı	554	234	% 42,2
	Ortak Kullanım Amaçlı Sosyal Alan/Mekan/Merkez Sayısı	27	27	% 100
	Eğitilen Çocuk Sayısı	1.610	1.090	% 67,7
	Doğrudan Faydalancı Sayısı - Mesleki Eğitim Alanlar	1.064	900	% 84,6
Öncelik 3 (Akıllı Şehir uygulamaları ile yaşam kalitesinin artırılması)	Kurulan/Geliştirilen Ortak Kullanım Alanı Sayısı	21	19	% 90,5
	Kurulan/Geliştirilen Ortak Kullanım Alanından Faydalanan Kurum/Kuruluş/İşletme Sayısı	40	32	% 80,0
	Geliştirilen Yenilikçi Hizmet/Model/Uygulama Sayısı	35	35	% 100

TR72/18/KSA programı altında desteklenen kamu kuruluşlarına ait projelerin genel anlamda başarılı olduğu söylenebilir. Hedef performans göstergeleri büyük oranda yakalanarak, program çıktılarının daha fazla kullanıcı ile buluşması sağlanmıştır. Ancak spesifik olarak bazı performans hedeflerine ilişkin burada belirtilmesi gereken birkaç husus bulunmaktadır. Örneğin “Öncelik 1” kapsamında yer alan, “Doğrudan Faydalancı Sayısı - Engelli” hedefinin düşük çıkması, iki projenin hiçbir engelli

vatandaşa hizmet sunamamasından kaynaklanmıştır. Üstelik bu projelerden birisi KAYS sistemine performans verilerinin girildiği dönemde, açılışını tamamlamış olmasına rağmen henüz aktif olarak performansını ölçebilecek şekilde hizmete girmemiştir. Buna rağmen %64 oranında hedef tutturulmuştur. Aynı öncelik kapsamındaki bir başka performans göstereci de “Sürekli İstihdam”dır. Bu gösterge için ise, yirmi proje arasından sadece iki proje hedef göstermiş olup birisi hiçbir istihdamda bulunamamıştır. Dolayısı ile, Öncelik 1’de en az hizmet eden performans göstergesi “Sürekli İstihdam” olmuş olup bu konu raporun ileleyen bölümlerinde detaylı ele alınacaktır.

“Öncelik 2 “ kapsamında “Eğitim Harcamaları” göstergesinin %100 çıkmasının sebebi de, yukarıdaki parağrafta değindiğimin konuya benzer şekilde, sadece iki projenin eğitim harcamalarını önceden beyan etmeleri ve bu hedeflerini de tutturmaları nedeniyledir. Yani, ilk etapta çok yüksek bir performans gibi düşünülse de, **TR72/18/KSA** programı kapsamında diğer projelerin eğitim harcamasında bulunmamış olması veya performan göstergeleri arasına bunu yansıtmamış olmaları olumsuz olarak değerlendirilebilir.

“Öncelik 2 “ kapsamında yer alan “Eğitilen Kadın, Eğitilen Engelli, Eğitilen Genç” göstergelerinin performansının düşük çıkmasının sebebi, sadece tek bir projenin esasında “Öncelik 1” kapsamında programa başvurması ve eğitim amacı içermemesidir. Söz konusu proje, “Öncelik 1” kapsamındaki hedeflerinin tamamını sağladığı halde “Öncelik 2” kapsamındaki eğitim ile ilgili performansları doğal olarak karşılayamamıştır. Diğer taraftan bu durum, proje yazım aşamasında yararlanıcıların performans göstergelerini belirlerken çok daha dikkatli olmaları gerektiğini göstermektedir.

4.3 DEĞERLENDİRME KRİTERLERİ KAPSAMINDA PROGRAMIN İNCELENMESİ

4.3.1 İlgililik

İlgililik kriteri altında desteklerin amaç ve önceliklerinin, bölge planları ve üst ölçekli plan ve politika belgeleri ile tanımlanmış bölgesel düzeydeki ihtiyaç ve önceliklerle ne kadar uyumlu ve tutarlı olduğu değerlendirilmiştir. ORAN Kalkınma Ajansı tarafından desteklenen 2018 yılı “Kentsel ve Sosyal Altyapının İyileştirilmesi” Mali Destek Programı’na ait öncelikler (**Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.**’te yer verildiği üzere) TR72 Bölgesi 2014-2023 Dönemi Bölge Planı kapsamında detayları ile paylaşılmış ve bölgenin mevcut durumu ve gelişme aksları dikkate alınarak; “*Sosyal Kalkınma*”, “*Sürdürülebilir Çevre ve Enerji*” ve “*Kentsel ve Kırsal Altyapı*” olmak üzere üç ana eksen altında belirlenmiştir.

Program hakkında, **Onuncu Kalkınma Planı (OKP) (2014-2018)**[7] ve **Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi (BGUS) (2014-2023)** [6] temel alınarak değerlendirmeler yapılmıştır. Ayrıca, ilgili öncelik detayı kapsamında gerekli görülen diğer üst ölçekli plan veya strateji dokümanları da (örneğin; **Sağlık Bakanlığı Stratejik Planı (2013- 2017)**[8]; **Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı 2013-2017 Strateji Belgesi** [9]; **Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2014-2020)** [10]; **Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Stratejik Plan (2013-2017)**[11]; **MEB 2010 - 2014 Stratejik Planı** [12]; **Orta Vadeli Program (2014-2016)**[13]; **Türkiye Sanayi Stratejisi ve Eylem Planı (2015-2018)** [14] vb.) incelenerek **Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.**’te yer verilen detaylı ilgililik matrisi hazırlanmıştır.

Tablo 4. TR72/18/KSA Programı Önceliklerinin Diğer Strateji Dokümanları ile İlgilik Matrisi

Sosyal Kalkınma Eksen							
Öncelik + (İlgili Mali Destek Programı)	Bölge Planı Tebdir	OKP (2014- 2018)	BGUS (2014- 2023)	Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı 2013-2017 Strateji Belgesi	Sağlık Bakanlığı, Stratejik Plan (2013- 2017)	Aile ve Sosyal Politikala r Bakanlığı (2013- 2017)	Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2014-2020)
Öncelik 1 Dezavantajlı grupların sosyal uyum ve toplumsal hayata katılım düzeylerinin artırılması + (TR72/18/KSA)	2.3. Dezavantajlı grupların da ihtiyaçlarını dikkate alan yenilikçi hizmet sunumu yöntemleri geliştirilecektir	250., 257., 282., ve 285. Maddeler	6. Madde	-	Hedef 3.2.	Amaç 3.1., 3.2, ve Amaç 4.6	Tebdir 4.2.3
	2.5. Sportif, kültürel ve sanatsal faaliyetler yaygınlaştırılacaktır.	145., 269., 295., 338., ve 339. Maddeler	371., 376., ve 405. Maddeler		S.A.3. H.1, Strateji 5		Tebdir 3.2.2.
	2.4. Dezavantajlı grupların sosyal uyum seviyeleri ve toplumsal hayata katılım düzeyleri artırılacak, tüm alanlarda, cinsiyet dengeli ve fırsat eşitliği temelli bir yaklaşım geliştirilecektir.	342., 343., 305., ve 591. Maddeler	347., 371., 376., 381., 382., 407., ve 419. Maddeler	S.A.2. H.1, Strateji 12			İstihdam - Sosyal Koruma İlişkisinin Güçlendirilmesi Eksen

Öncelik + (İlgili Mali Destek Programı)	Bölge Planı Tebdir	OKP (2014-2018)	BGUS (2014- 2023)	MEB 2010-2014 Stratejik Planı	Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2014-2020)	OVP (2014 - 2016)
Öncelik 2 Eğitimde modern teknik, yöntem ve uygulamaların yaygınlaştırılma sı + (TR72/18/KSA)	3.1. Eğitim kurumlarının fiziki altyapısı güçlendirilecektir	589. Madde	377. Madde	8. Tema, Stratejik Amaç 14	Öncelik 4.1	134. Madde
	3.2. Eğitimin her kademesinde eğitim oranının artması sağlanacaktır	146. Madde	-89. Madde	1. Tema Stratejik Amaç 1, 2. Tema Stratejik Amaç 2, 3. Tema Stratejik Amaç 3 ve 4	Stratejik Amaç 2, Öncelik 2.1.	
	3.4. Beşeri sermaye için hayat boyu öğrenme sistemi altyapısı oluşturulması sağlanacaktır	318. Madde	127. Madde	4. Tema Stratejik Amaç 1		
	3.5 Mesleki eğitim yaygınlaştırılarak, Bölgede öne çıkan sektörlerle yönelik işgücü oluşması sağlanacaktır.	156. Madde	388. Madde 390. Madde	3. Tema Amaç 2	Tedbir 4.1.1.	112. Madde

3.7 Bölgede eğitim kalitesi öğrencilerin bilimsel araştırmalara ve girişimciliğe yönlendirilmesiyle artırılacak; yenilikçiliği ve araştırmayı benimseten bir yaklaşım uygulanacaktır.

142. Madde

7. Tema Amaç 1 ve 3

Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Eksen

Öncelik + (İlgili Mali Destek Programı)	Bölge Planı Tedbir	OKP (2014-2018)	BGUS (2014-2023)	Türkiye Sanayi Stratejisi ve Eylem Planı (2015-2018)	İklim Değişikliği Eylem Planı	AB Entegre Çevre Uyum Stratejisi	Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2014-2020)
Öncelik 3 Akıllı Şehir uygulamaları ile yaşam kalitesinin arttırılması + (TR72/18/KSA)	3.4. Bölgede önemli kent merkezleri ve ilçelerinde içme suyu ve atıksu arıtma altyapısı iyileştirilecektir.	1043., 1045., 1047., 1050., 1051., ve 1052. Maddeler	294. Madde	Hedef 3.16	UT 3.1.4.	Uygun	Stratejik Amaç-3: Kırsal Yerleşimlerin Sosyal ve Fiziki Altyapısının Geliştirilmesi Tedbir 3.1.2. ve 3.1.3

etkinliği artırılacak, bilgi
altyapısı iyileştirilecektir.

6.2. Bölgede enerji verimliliği uygulamaları geliştirilecektir.	676., 794., ve 890. Maddeler	629. ve 630. Maddeler	Eylem No: 55 ve 56	Uygun	Amaç 2
---	---------------------------------	-----------------------------	-----------------------	-------	--------

Kentsel ve Kırsal Altyapı Eksenı

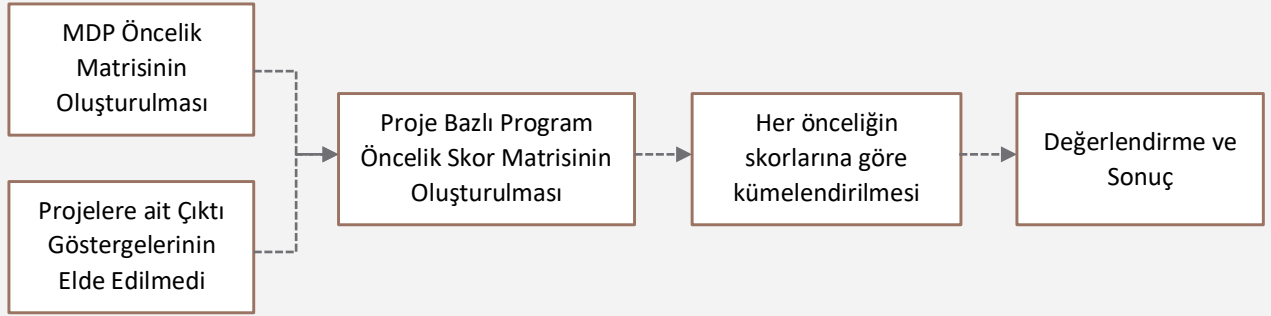
Öncelik + (İlgili Mali Destek Programı)	Bölge Planı Tedbir	OKP (2014- 2018)	BGUS (2014- 2023)	Türkiye Sanayi Stratejisi ve Eylem Planı (2015-2018)	Ulusal Kırsal Kalkınm a Stratejis i (2014- 2020)
--	-----------------------	------------------------	-------------------------	---	--

<u>Öncelik 3</u>					
Akıllı Şehir uygulamaları ile yaşam kalitesinin artırılması	3.1. Farkındalık oluşturularak İnternet erişimi ve bilgisayar okuryazarlığı arttırılacaktır.	987. Madde	17., 69., 70., 301., ve 452. Maddeler	4.2.3.1	Tedbir
					3.1.4
					Tedbir
+					5.1.3.
(TR72/18/KSA)					

4.3.2 Etkililik

Etkililik kriteri kapsamında, TR72/18/KSA Mali Destek Programı altında desteklenen projelere ait program çıktıları ile programın temel amaç ve önceliklerinin karşılaştırması yapılmıştır. Yürütülen program önceliklerinin, başarı ile tamamlanan projelere ait nihai performans göstergeleri ile kıyaslaması yapılarak tasarlanan Mali Destek Programı'na ait eksik ve/veya yeterli düzeyde ulaşılmamış önceliklerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda

Şekil 9'da detayları verilmiş yöntem takip edilmiştir.

Şekil 9. Etkililik Kriteri Ana Metodolojik Yaklaşımı

Şekil 9’da da yer verildiği üzere proje bazlı program öncelik matrisinin oluşturulması aşamasından önce iki temel girdi tablosunun hazırlanması gerekmektedir. Bunlardan ilki TR72/18/KSA Mali Destek Programı kapsamında tanımlanmış TR72 Bölge Planı temelli önceliklerin listelenmesidir. Bu bağlamda, Mali Destek Programı’nın öncelikleri TR72 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı ile ilişkilendirilerek **Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.**’daki matriste gösterilmiştir. **Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.** kapsamında paylaşılan 6 ana öncelik TR72 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı kapsamında tanımlanmış olan öncelikler olmakla beraber, yürütülen Mali Destek Programı’nın içerisinde öngörülen önceliklerle eşleştirilerek çalışmada kullanılmıştır. Eleme yapıldıktan sonra çalışmamızda kullanılan bu öncelikler Tablo 6’da gösterilmiştir. Ancak, bazı öncelikler için MDP içerikleri göz önüne alınarak alt öncelikler tanımlanmıştır ve desteklenen projelerin **Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.**’daki matriste yer alan alt öncelik gruplarını da içerecek şekilde söz konusu Mali Destek Programı’na ait kümeleme çalışmaları yapılmıştır. Örneğin, Bölge Planında tanımlanan “*Dezavantajlı grupların sosyal uyum seviyeleri ve toplumsal hayata katılım düzeyleri artırılabilecek, tüm alanlarda, cinsiyet dengeli ve fırsat eşitliği temelli bir yaklaşım geliştirilecektir*” şeklinde alt tedbir bulunmaktadır. Bu ifade **TR72/18/KSA** programı kapsamı altında tanımlanan 1.Öncelik’te; “*Dezavantajlı grupların sosyal uyum ve toplumsal hayata katılım düzeylerinin artırılması*” olarak ön plana çıkmaktadır ve bu öncelik, Tablo 6’da paylaşılan matriste “*Ö.2.1. Dezavantajlı Gruplara Yönelik Projeler*” ile ilişkilendirilerek sisteme tanımlanmıştır.

Tablo 5. MDP Öncelik vs. TR72 Bölge Planı İlişki Matrisi

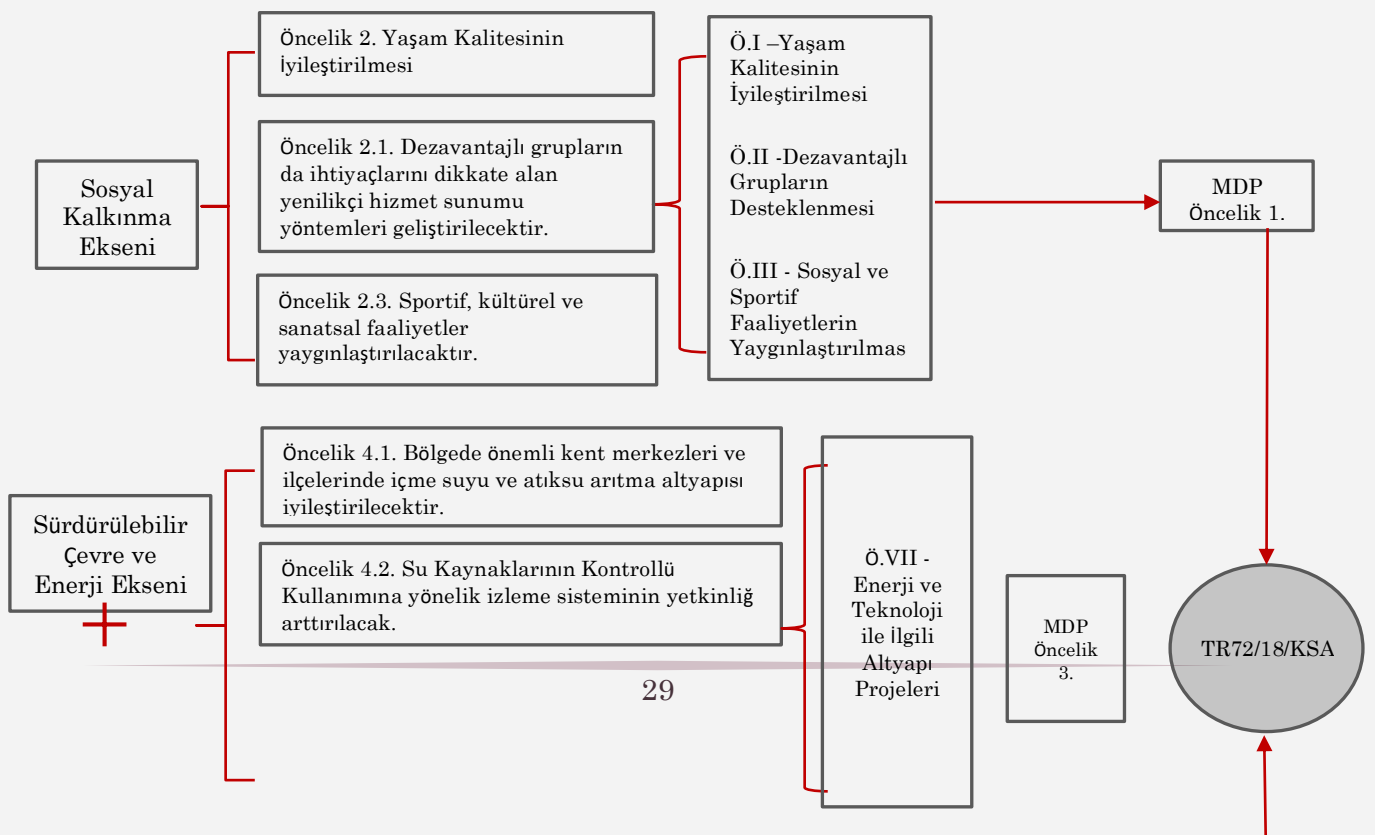
TR72 2014-2023 Bölge Planı				
1) Rekabet Edebilirlik	2) Sosyal Kalkınma	3) Sürdürülebilir Çevre ve Enerji	4) Kentsel ve Kırsal Altyapı	
TR72/18/KSA	Ö.1. Beşeri, Sosyal Sermaye ve Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi			
	Ö.2. Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi			
	2.1. Dezavantajlı grupların da ihtiyaçlarını dikkate alan yenilikçi hizmet sunumu yöntemleri geliştirilecektir.	Ö.4. Su Kaynakları Kirlilik Yükünün Azaltılması ve Çevresel Altyapının Kent ve Kırsalda Geliştirilmesi		
	2.2. Dezavantajlı grupların sosyal uyum seviyeleri ve toplumsal hayata katılım düzeyleri artırılacak, tüm alanlarda, cinsiyet dengeli ve fırsat eşitliği temelli bir yaklaşım geliştirilecektir.	4.1. Bölgede önemli kent merkezleri ve ilçelerinde içme suyu ve atıksu arıtma altyapısı iyileştirilecektir.	Ö.6. Bilgi ve Teknolojiye Erişim İmkânının Artırılması	
	2.3. Sportif, kültürel ve sanatsal faaliyetler yaygınlaştırılacaktır.	4.2. Su kaynaklarının kontrollü kullanımı ve kirlenmesini önlemeye yönelik izleme sisteminin etkinliği artırılacak, bilgi altyapısı iyileştirilecektir.	6.1.. Farkındalık oluşturularak İnternet erişimi ve bilgisayar okuryazarlığı arttırılacaktır.	
	Ö.3. Eğitim Kalitesinin Yükseltilmesi	Ö.5. Enerji Altyapısının İyileştirilmesi		
	3.1. Eğitim kurumlarının fiziki altyapısı güçlendirilecektir.	5.1. Bölgede enerji verimliliği uygulamaları geliştirilecektir		
	3.2. Eğitimin her kademesinde eğitim oranının artması sağlanacaktır			
	3.3. Mesleki eğitim yaygınlaştırılarak, Bölgede öne çıkan sektörlerle yönelik işgücü oluşması sağlanacaktır.			
	3.4. Bölgede eğitim kalitesi öğrencilerin bilimsel araştırmalara ve girişimciliğe yönlendirilmesiyle artırılacak; yenilikçiliği ve araştırmayı benimseten bir yaklaşım uygulanacaktır.			

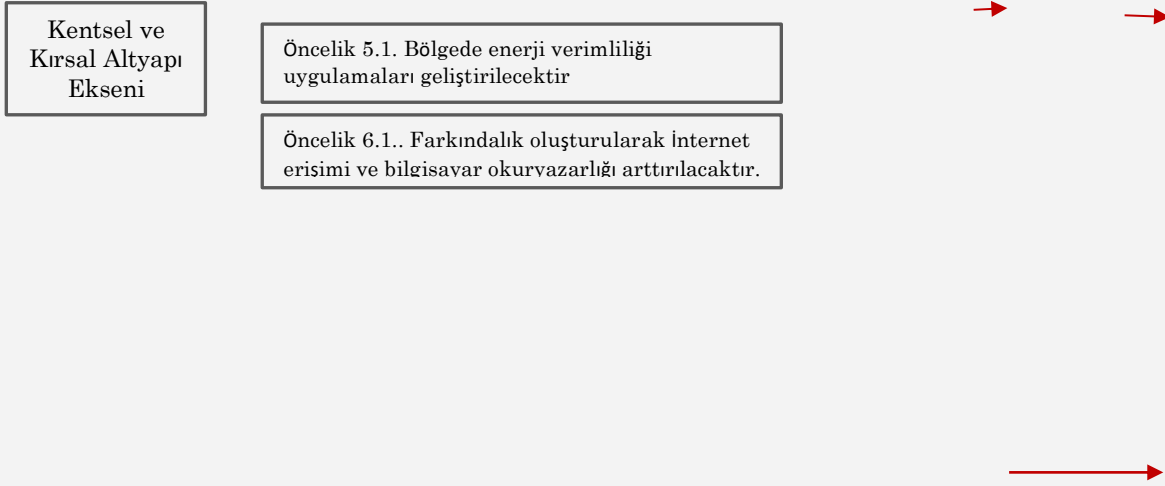
Tablo 6. MDP Önceliklerinin Geliştirilen Yöntem Öncelikleri ile İlişkilendirmesi

Mali Destek Programı	MDP Öncelik	TR72 Bölge Planı İlişkili Eksen	Geliştirilen Yöntem Öncelik
TR72/18/KSA	1. Dezavantajlı grupların sosyal uyum ve toplumsal hayata katılım düzeylerinin artırılması	Eksen 2 - Sosyal Kalkınma	I - Ö.2. Yaşan Kalitesinin İyileştirilmesi
			II - Ö.2.1. Dezavantajlı Grupların Desteklenmesi
			III - Ö.2.3. Sosyal ve Sportif Faaliyetlerin Yaygınlaştırılması
	2. Eğitimde modern teknik, yöntem ve uygulamaların yaygınlaştırılması	Eksen 2 - Sosyal Kalkınma	V - Ö.3.1 Eğitim Altyapısının Güçlendirilmesi ve Yaşam Boyu Eğitimin Desteklenmesi
			VI - Ö.3.3. Mesleki Eğitimin Desteklenmesi
			VII - Ö.3.4. Modern ve Yenilikçi Eğitim Metodlarının Yaygınlaştırılması
	3. Akıllı Şehir uygulamaları ile yaşam kalitesinin artırılması	Eksen 3 - Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Eksen 4 - Kentsel ve Kırsal Altyapı	VIII - Ö.4-5-6. Enerji ve Teknoloji ile İlgili Altyapı Projeleri

Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.'da yer verilen öncelik matrisinin TR72/18/KSA ile ilişkisine

Şekil 10'da yer verilmiştir. **Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.**'da tanımlanmış öncelik numaraları kullanılarak bir sınıflandırma yapılmıştır. Örneğin, **TR72/18/KSA** programı TR72 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı'ndaki eksenlerle ilgili faaliyetleri kapsamaktadır. Bununla birlikte, "Ö.I.-Ö.III." MDP'de Öncelik 1'e hizmet ederken, "Ö.IV.-Ö.VI" MDP'de Öncelik 2'ye ve "Ö.VII." Öncelik 3'e hizmet etmektedir.

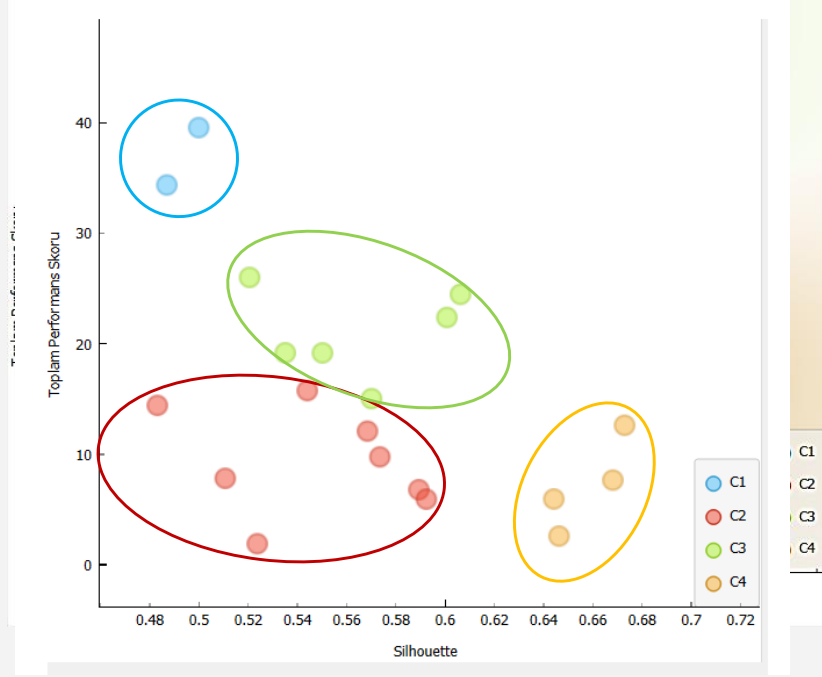

Şekil 10. TR72/18/KSA'nın Bölge Planı ile İlişkisi

Bu bağlamda ilgili MDP'lerin analizinde kullanılan öncelikler aşağıdaki gibi tanımlanmıştır.

- ***“Kentsel ve Sosyal Altyapının İyileştirilmesi Mali Destek Programı (TR72/18/KSA)”*** kapsamında, TR72 Bölgesi Sivas ve Yozgat illeri sınırları içerisinde merkez ve kırsal alanlarda sosyal ve kentsel altyapının geliştirilmesi, dezavantajlı kesimlerin sosyal hayata dâhil olmalarının sağlanması amaçlamıştır ve bu amaçlar doğrultusunda yedi farklı öncelik tanımlanmıştır.
 - ***Ö.I.Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi***
 - ***Ö.II. Dezavantajlı Grupların Desteklenmesi***
 - ***Ö.III. Sosyal ve Sportif Faaliyetlerin Yaygınlaştırılması***
 - ***Ö.IV. Eğitim Altyapısının Güçlendirilmesi ve Yaşam Boyu Eğitimin Desteklenmesi***
 - ***Ö.V. Mesleki Eğitimin Desteklenmesi***

- **Ö.VI. Modern ve Yenilikçi Eğitim Metodlarının Yaygınlaştırılması**
- **Ö.VII.Enerji ve Teknoloji ile İlgili Altyapı Projeleri**

Şekil 11. TR72/18/KSA Mali Destek Programı Proje Küme Grupları

Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.'de gösterildiği üzere **TR72/18/KSA** programı kapsamında desteklenerek başarı ile tamamlanan 20 adet proje değerlendirildiğinde Orange programı k-means kümeleme algoritmasından elde edilen toplam skorlarına göre dört ana küme oluşmaktadır. Bu kümelerin yatay ve dikey eksenlerdeki konumlamaları destek alan projelerin oluşturulan öncelik skor matrisindeki dağılımları göz önüne alınarak kümeleme algoritması sonucunda elde edilen geçici küme skorlarına bakılarak oluşturulmuştur. İlgili analiz kapsamında geliştirilen öncelik skor matrisinde öncelikler arasında bir sınıflandırma yapılmayarak hepsi için eş ağırlık alınarak sisteme tanımlanmıştır. Dolayısı ile, her bir proje sadece bir önceliğe değil, birden fazla önceliğe hizmet ettiği için, kümeler arasında göreceli üstünlükler mevcuttur. Bu sebeple, **Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.**'de paylaşılan küme pozisyonları projelerin belirli alanlarda birbirlerinden üstün oldukları öncelikleri göstermektedir. Bu kümeler sırasıyla;

- **Mavi küme:** Bu küme içerisinde yer alan iki adet proje, ağırlıklı olarak **Öncelik 1 içerisinde yer alan ve Tablo 6'daki matrisimizde (Ö.I.-Ö.2.Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi)** odaklı konumlanmışlardır. Ortaya çıkardıkları Bölge halkının yaşam koşullarını en fazla iyileştiren projelerdir. Hemen hemen bütün kategorilerde performans üretmelerine karşın; özellikle yaşam kalitesinin iyileştirilmesine hizmet eden önceliklerden 6 ve üzeri performans göstermişlerdir. Bu mavi kümenin bir başka özelliği de; **Öncelik 1 (Dezavantajlı grupların sosyal uyum ve toplumsal hayata katılım düzeylerinin artırılması) içerisinde yer alan ve Tablo 6'daki matrisimizde (Ö.2.1. Dezavantajlı Grupların Desteklenmesi)** olarak belirtilen kriterde 8 ve üzeri performansı gerçekleştirmiş olmalarıdır. Bu projeler, “Sosyal ve Sportif Faaliyetlerin Desteklenmesi” alanlarında da 4-5 kriterde performans göstermişlerdir. Bu küme programın en başarılı projelerini barındırmaktadır. Minimum proje destek miktarı ile program kapsamında tanımlanmış bütün öncelikleri (**Öncelik 1-3**) kapsayan bir proje yönetimi gerçekleşmiştir.
- **Yeşil küme:** Bu küme içerisinde yer alan altı adet projenin ortak özellikleri “Öncelik 1.Yaşam kalitesinin iyileştirilmesine” hizmet eden alt önceliklerden 4-7 arası performans gösterirken aynı zamanda, “Öncelik 2. Eğitimde modern teknik, yöntem ve uygulamaların yaygınlaştırılması” kategorisinde de 4-5 performansa hizmet etmişlerdir. Özellikle STEM, kodlama...v.s. gibi “Modern ve Yenilikçi Eğitim” projelerinin toplandığı kümedir. Yine bu projeler, “Sosyal ve Sportif Faaliyetlerin Desteklenmesi” alanlarında da 1-3 kriterde performans göstermişlerdir. Altyapı ile ilgili hiçbir gösterge barındırmamaktadırlar.
- **Kırmızı küme:** Bu küme içerisinde yer alan sekiz proje, ağırlıklı olarak **Öncelik 2 (Eğitimde modern teknik, yöntem ve uygulamaların yaygınlaştırılması)** kapsamında pozisyon almışlardır. Bu kapsamda, “Eğitim Kalitesinin Artırılması” alt önceliğine hizmet eden faaliyetlerde bulunmuşlardır. Diğer alt önceliklerde başarılı bir performans sergiledikleri söylenemez.

- **Sarı küme:** Bu küme “Toplam Performans Skoru” en düşük olan dört projeyi barındırmaktadır. Ancak bu projelerin tamamı, “**Öncelik 3.** Akıllı Şehir Uygulamaları ile Yaşam Kalitesinin Artırılması” önceliğine hizmet etmiş olan “Enerji ve Teknoloji ile ilgili Altyapı Projeleri”dir.

Tablo 7’de yer verildiği üzere TR72/18/KSA programı kapsamında desteklenerek, başarı ile tamamlanan toplam 20 adet projenin performans skorları değerlendirildiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır. Birinci seviye öncelik kriterlerine ait tamamlanma yüzdeleri, ilgili madde altında her hangi bir alt önceliğin başarı ile tamamlanması sonucunda pozitif bir puan aldığı öngörülerek hesaplanmıştır. Bu kapsamda örneğin, projelerin **Ö.I.-Ö.III.**’den en az bir tanesini başarı ile tamamlaması halinde(Bknz; Şekil 10) ilgili projenin **Öncelik 1** kapsamında başarılı olduğu varsayımı ile program kapsamında projelerin **Öncelik 1**’in koşullarını büyük ölçüde sağladığı anlaşılmaktadır.

Tablo 7. TR72/18/KSA Programı Öncelik Başarı Yüzdesi

Programın Alt Öncelikleri	Performans Skoru	Başarı Yüzdesi
Ö.I.Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi	19	95%
Ö.II. Dezavantajlı Grupların Desteklenmesi	14	70%
Ö.III. Sosyal ve Sportif Faaliyetlerin Yaygınlaştırılması	15	75%
Ö.IV. Eğitim Altyapısının Güçlendirilmesi ve Yaşam Boyu Eğitimin Desteklenmesi	16	80%
Ö.V. Mesleki Eğitimin Desteklenmesi	6	30%
Ö.VI. Modern ve Yenilikçi Eğitim Metodlarının Yaygınlaştırılması	10	50%
Ö.VII. Enerji ve Teknoloji ile İlgili Altyapı Projeleri	4	20%

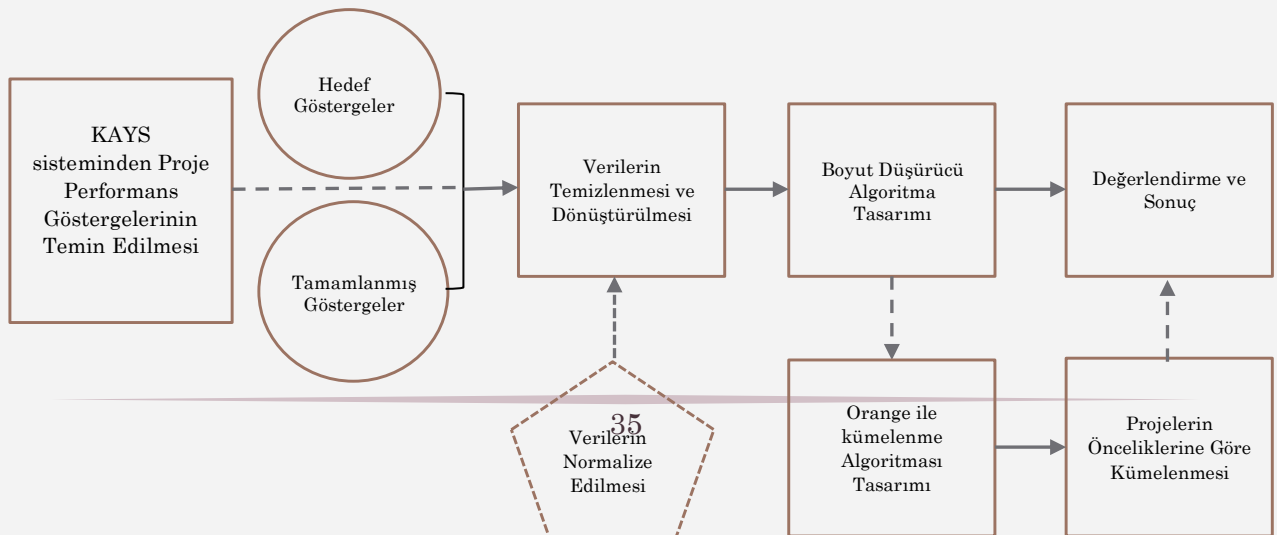
- **Ö.I.Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi** önceliğine yönelik olarak, 19 projenin başarılı performans gösterdiği söylenebilir. Dolayısı ile, projelerin %95'i, geliştirilen sosyal donatı ve hizmetlerle TR72 Bölgesi'nde yaşam kalitesinin artmasına etki etmiştir. Programın en başarılı gerçekleşen alt önceliği olması nedeni ile ilk sırada zikredilmiştir.
- **Ö.II.Dezavantajlı Grupların Desteklenmesine** yönelik faaliyet gösteren 14 proje ön plana çıkmaktadır. Bu projelerin dokuzu, çocuk ve gençlere yönelik sosyal ve eğitim alanı içerecek proje iken, bir tanesi de kadınların istihdamına yöneliktir. Programda doğrudan “Öncelik 2” kapsamında değerlendirilen projeler olmasına rağmen, doğrudan engelli ve yaşlı bireylere yönelik bir proje bulunmamaktadır.
- **Ö.III. Sosyal ve Sportif Faaliyetlerin Yaygınlaştırılması** amacı ile 15 proje, bir sosyal tesis, oyun alanı, gençlik merkezi veya atölye kurma projelerini hayata geçirmek amacı ile faaliyetlerde bulunmuşlardır.
- **Ö.IV. Eğitim Altyapısının Güçlendirilmesi ve Yaşam Boyu Eğitimin Desteklenmesi** amacı ile 16 proje gerçekleştirilmiştir. Bunlar arasında kadınlara yönelik kooperatif kurulması ve çocuk/genç eğitim altyapısına yönelik projeler yer almaktadır.
- **Ö.V. Mesleki Eğitimin Desteklenmesi** alanında 6 proje faaliyetler gerçekleştirmiştir.
- **Ö.VI. Modern ve Yenilikçi Eğitim Metodlarının Yaygınlaştırılması** alanında ise 10 proje hayata geçirilmiştir. Programda doğrudan “Öncelik 2” göstergelerini sağlayan bu projelerde; çocuklara kodlama ve STEM atölyelerinin kurulması faaliyetleri çoğunluktadır.
- **Ö.VII. Enerji ve Teknoloji ile İlgili Altyapı Projeleri** önceliği, en az başarı skoru elde eden önceliktir. Bu projelerin ortak özelliği; aydınlatma, sulama ve içme suyu altyapısında verimlilik ve kontrol amacı gütmeleri ve

teknoloji yatırımları içermesidir. Program isminin “Kentsel ve Sosyal Altyapının İyileştirilmesi” olduğu düşünüldüğünde, destek alanların sadece %20’sinin bu amaca hizmet etmesi, olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilir.

4.3.3 Etkinlik

Etkinlik kriteri ile uygulanan desteklerden elde edilen çıktı ve sonuçların kullanılan kaynaklarla (girdiler) ne derece orantılı olduğu, destek bütçesiyle daha fazlasının elde edilip edilemeyeceği değerlendirilmiştir. Bu aşamada takip edilen temel yöntem

Şekil 12’de paylaşılmıştır.

Şekil 12. Etkinlik Kriteri Ana Metodolojik Yaklaşımı

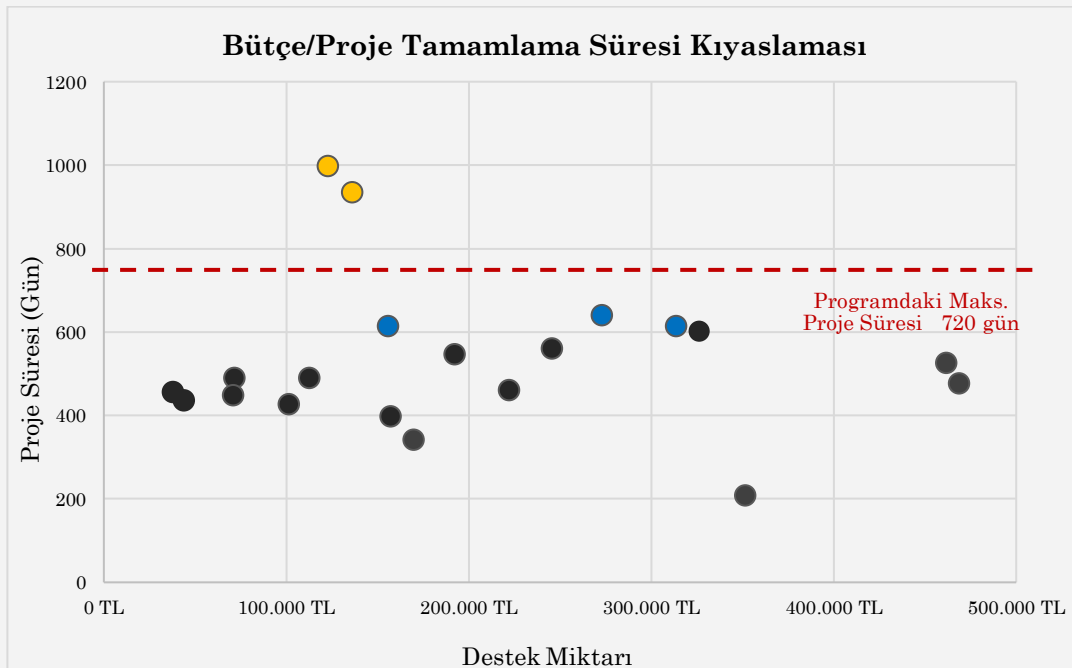
İlk olarak geliştirilecek olan teorik metodun temel girdisi olacak girdi veri setlerinin KAYS platformundan elde edilmesi ile başlanmıştır. Bu aşamada 2018 yılında yürütülmüş Kentsel ve Sosyal Altyapının İyileştirilmesi Mali Destek Programı'na ait performans göstergeleri **Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.**'de paylaşılmıştır.

Tablo 8. TR72/18/KSA Mali Destek Programı Performans Göstergeleri

Mali Destek Programı	Performans Göstergesi
TR72/18/KSA	• Hayata Geçirilen Sosyal Donatılardan Doğrudan Faydalanan Kişi Sayısı [kişi] • Doğrudan Faydalanan Yaşlı/Kadın/Engelli/Genç/Çocuk Sayısı [kişi] • Sürekli İstihdam Sayısı [kişi] • Geliştirilen ve hayata geçirilen yenilikçi kentsel hizmet uygulaması sayısı [adet] • Dezavantajlı gruplar için kullanıma sunulan kentsel donatı elemanı, yardımcı donanım ve ünite sayısı [adet] • Eğitim Harcamaları [TL] • Kurulan/Geliştirilen Ortak Kullanım Alanı Sayısı[adet] • Kurulan/Geliştirilen Ortak Kullanım Alanından Faydalanan Kurum/Kuruluş/İşletme Sayısı [adet] • Eğitilen Engelli/Kadın/Genç/Çocuk/ Sayısı [kişi] • Kullanıma sunulan sosyal donatı sayısı [adet] • Sürekli İstihdam Sayısı [kişi] • Ortak Kullanım Amaçlı Sosyal Alan/Mekan/Merkez Sayısı [adet] • Geliştirilen Yenilikçi Hizmet/Model/Uygulama Sayısı [adet] • Doğrudan Faydalancı Sayısı – Mesleki Eğitim Alanlar [kişi]

İkinci aşamada, elde edilen nihai performans göstergelerindeki hatalı veri setlerinin temizlenerek veri setleri tutarlı bir hale dönüştürülmüştür. Bu aşamadaki en temel zorluk proje sahiplerinin KAYS sistemine performans göstergelerine ait veri girişi yaparken farklı bakış açılarında giriş yapmalarıdır.

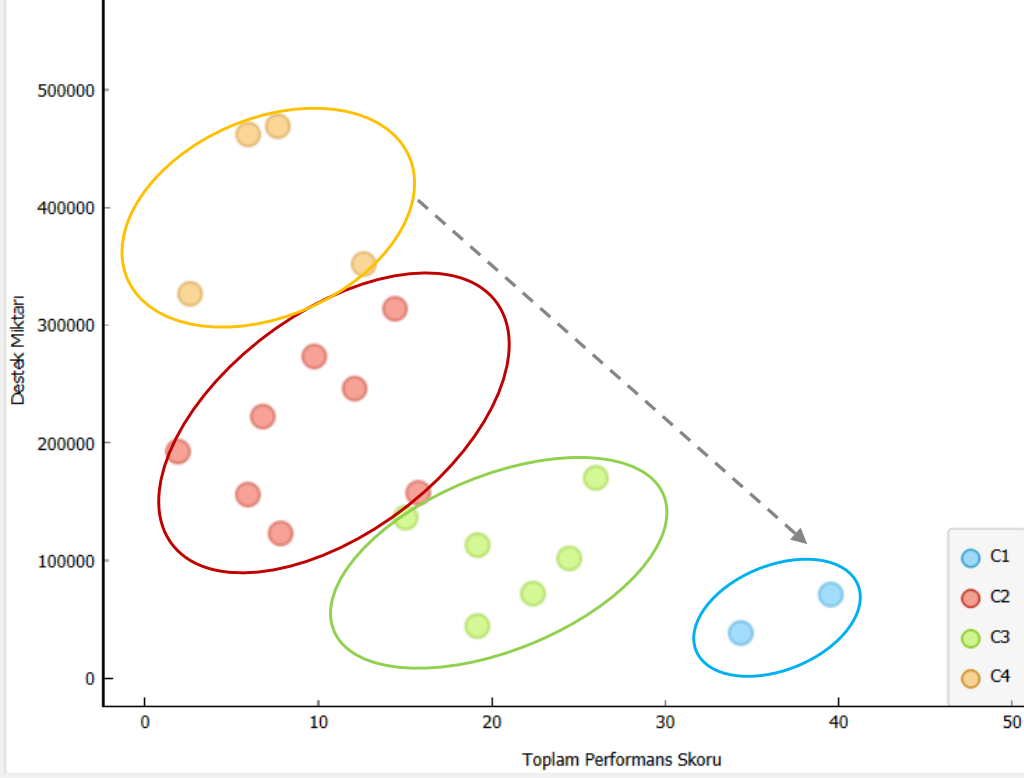
Bu sebeple tutarlı bir veri setinin hazırlanması önem arz etmektedir. Örneğin, **TR72/18/KSA** programında önemli performans göstergelerinden bir tanesi olan “Doğrudan Faydalanan Kişi Sayısı” proje sahipleri tarafından farklı yorumlanarak sisteme girişler yapılmıştır. Bazı kullanıcılar mevcut durumlarını sıfır noktası kabul ederek proje sonunda yüzdesel olarak elde edecekleri iyileştirmeyi sisteme girmelerine rağmen, alternatif bir grup kullanıcı mevcut kapasite kullanım oranlarını belirli seviyede tanımlayarak proje sonunda tam performans (%100) veya onun üzerinde bir oran girerek tanımlamışlardır. Başka bir grup ise, tüm il veya ilçenin faydalananı olacağını varsayarak hedef kısmını “toplam nüfusa” eşitlemiştir. Bu sebeple, destek alan projelerin nihai performans gösterge setleri üzerinde gerekli düzeltmeler(yararlanıcılarla görüşülerek) yapılarak, tutarlı veri setleri oluşturulmuştur ve hazırlanan veri setlerine ait değişkenler arasındaki farkların ortadan kaldırılması için normalize edilerek boyut düşürücü algoritmaya verilmiştir. Bu aşamadaki temel gerekçe her bir destek programı için çok boyutlu veri setleri (örneğin **TR72/18/KSA** programı için 21 farklı değişken-performans göstergesi) girildiği için bunların kümeleme süreçlerinde yaşanılacak zorluktur. Bu aşamada çok boyutlu veri setleri tek boyuta indirgenerek her bir proje için bir skor elde edilmesi sağlanmıştır. Bu skor matrisleri kullanılarak projelerin kümelendirilmesi sağlanmıştır.

Şekil 13. Desteklenen Projelerin Toplam Bütçe ve Bitiş Sürelerine Göre Dağılımı

Şekil 13’de yer verildiği üzere **TR72/18/KSA** programı kapsamında desteklenen projeler göz önüne alındığında üç farklı senaryo gözlenmiştir. Desteklenen projelerden 15 tanesi kendilerine tanınan 24 aylık proje süresinde veya öncesinde projesini tamamlamış oldukları, 3 projenin(mavi ile işaretli olanlar) proje süresini neredeyse süresinde tamamladıkları ve 2 tanesinin ise (sarı işaretleyici ile işaretlenenler) projelerini programda izin verilen maksimum sürenin dışında tamamladıkları gözlenmiştir. Burada; 400 bin TL altında proje bütçesine sahip 16 projenin, programda öngörülen maksimum süreden çok öncesinde projelerini tamamlayabildikleri düşünüldüğünde, programda öngörülen sürenin biraz fazla olduğu söylenebilir. Diğer taraftan, 150 bin TL civarında bütçesi olan iki projenin oldukça geç bitmesi, yararlarıcı kurumda yaşanan sorunlardan kaynaklandığına yorulabilir.

Her projeden elde edilen göreceli fayda skoru proje destek miktarı (maliyet) ile göz önüne alınarak en verimli projeler ve en verimsiz projelerin konumlandırılması yapılmıştır. Her bir projenin fayda skoru elde edilirken; çok kriterli karar destek modellerinden yararlanılarak program özelinde ele alınan ve **Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.**’da detayları verilen her bir performans göstergesi göz önüne alınmıştır. *Ancak mevcut göstergelerden proje bütçesi ve proje tamamlanma süresinin uzunluğu program üzerinde negatif etki yaratacağı için ilgili performans göstergelerinin ağırlıklandırılmasında ters orantılı olarak sisteme verilmiştir.* Örneğin; 720 günün üzerinde tamamlanan projeler düşük katsayı alırken, zamanında ve daha önce bitiren projeler yüksek katsayılar ile çarpılarak performans göstergelerine etki ettirilmiştir. İlgili program çıktılarına ait performans matrisi hazırlandıktan sonra kümeleme algoritmasına verilmeden önce normalize edilen matris üzerinden toplam proje skorları elde edilmiştir.

Şekil 14. TR72/18/KSA Programı Etkinlik Analizi

Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.'de paylaşıldığı üzere mavi kümede yer alan iki proje minimum destek miktarı ile maksimum skor elde etmiştir. Özellikle sarı, kırmızı ve yeşil kümedeki projelerin mavi kümeye yaklaştırılması veya program değerlendirme süreçlerinde ilgili projelerin performans çıktıları bakımından daha yakın takibinin yapılarak desteklenmesinin faydalı olacağı öngörülmüştür.

Örneğin, mavi ve sarı kümede yer alan rastgele seçilmiş iki projenin kıyaslandığında **Hata! Başvuru kaynağı bulunamadı.**'da detaylarına yer verildiği üzere önemli farklar olduğu gözlenmiştir.

Tablo 9. Projelerin Verimlilik Kıyaslaması

Performans Göstergeleri	Proje A (Mavi Küme)	Proje B (Sarı Küme)
Doğrudan Faydalanıcı Sayısı [kişi]	410	52.303
Doğrudan Faydalanıcı Sayısı - Kadın [kişi]	123	0
Doğrudan Faydalanıcı Sayısı - Engelli [kişi]	13	0

Doğrudan Faydalanıcı Sayısı - Çocuk [kişi]	80	0
Doğrudan Faydalanıcı Sayısı - Genç [kişi]	80	0
Doğrudan Faydalanıcı Sayısı - Yaşlı [kişi]	250	0
Geliştirilen ve hayata geçirilen yenilikçi kentsel hizmet uygulaması sayısı	0	1
Dezavantajlı gruplar için kullanıma sunulan kentsel donatı elemanı, yardımcı donanım ve ünite sayısı [adet]	0	0
Eğitim Harcamaları [TL]	18.880,00	0,00
Kurulan/Geliştirilen Ortak Kullanım Alanı Sayısı [adet]	1	0
Kurulan/Geliştirilen Ortak Kullanım Alanından Faydalanan Kurum/Kuruluş/İşletme Sayısı [adet]	11	0
Eğitilen Engelli Sayısı [kişi]	5	0
Eğitilen Kadın Sayısı [kişi]	123	0
Eğitilen Genç Sayısı [kişi]	80	0
Geliştirilen Yenilikçi Hizmet/Model/Uygulama Sayısı [adet]	0	1
Eğitilen Çocuk Sayısı [kişi]	80	0
Doğrudan Faydalanıcı Sayısı - Mesleki Eğitim Alanlar [kişi]	20	0
Destek Miktarı [TL]	71.033,82	326.523,38
Tamamlanma Süresi [gün]	447	600

Örneğin, Proje B'nin Proje A'ya kıyasla yaklaşık 4,5 kat daha fazla destek bütçesi almasına rağmen, Proje A'nın proje sonunda elde ettiği; eğitim harcamaları, eğitilen genç/kadın/çocuk sayısı, mesleki eğitim alan kişi sayısı vb. göstergeler bakımından oldukça önde olduğu gözlenmiştir. Bu bağlamda Proje A'nın fayda maliyet analizi bakımından daha düşük bir maliyet ile oldukça önemli fayda sağladığı ve mali destek programı kapsamında dağıtılan destek tutarının mavi kümede yer alan firmalara kaydırılması sonucunda bölgesel gelişim açısından daha avantajlı bir pozisyonun yaratılabileceği öngörülmektedir.

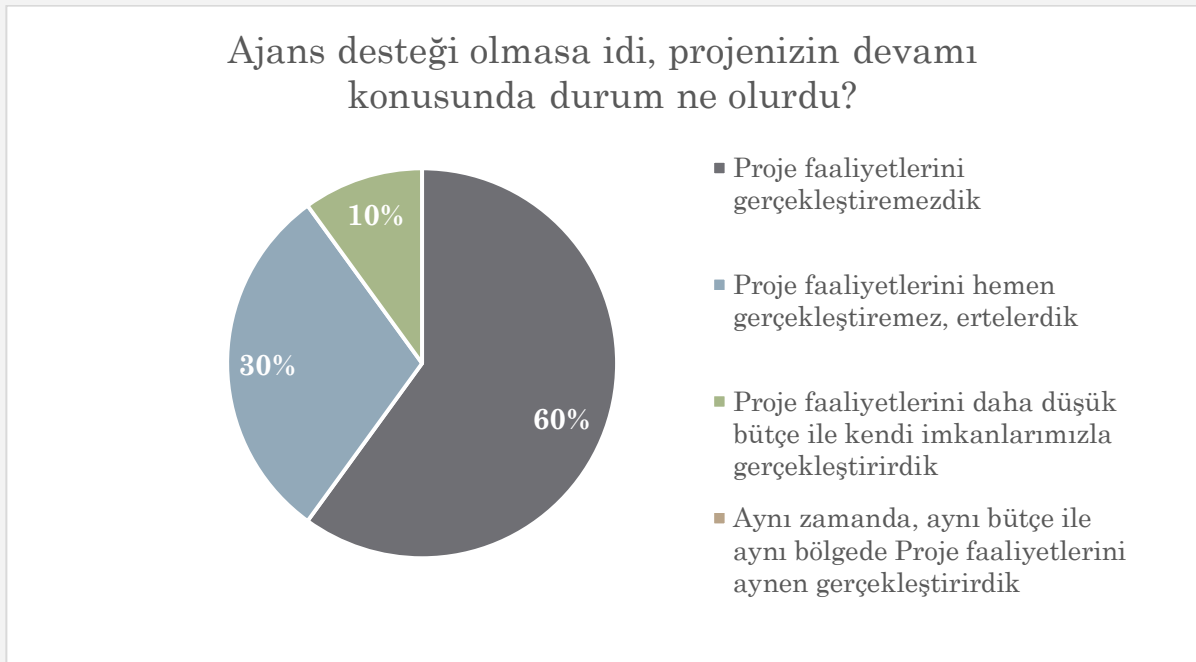
4.3.4 Etki

Etki kriteri ile desteklerin uygulama süreçlerinin tamamlanmasının ardından ilgili destek programlarının olumlu ya da olumsuz, beklenen veya beklenmeyen, doğrudan ya da dolaylı şekilde ortaya çıkan sosyal, ekonomik ve çevresel değişikliklerin ölçülmesi amaçlanmaktadır.

Program sayesinde elde edilen etkiler, ankete verilen cevaplar ve derinlemesine görüşmeler neticesinde yararlanıcı kurum ve kuruluşlardan elde edilen bilgiler ışığında bu bölümde sunulmuştur.

4.3.4.1 Proje Faaliyetlerinin Gerçekleşme Durumu

Ajans desteğinin olmaması halinde, kurumların %60'ı projenin hayata geçirilemeyeceğini belirtirken, %30'u ise hemen gerçekleştiremeyip erteleyeceklerini ifade etmişlerdir. Dolayısı ile, daha düşük bütçe ile aynı şekilde gerçekleştirebilirdik diyenlerin oranı sadece %10'dur. Veriler ışığında yararlanıcıların %90'ının hibe destek mekanizması olmaması durumunda proje faaliyetlerini hemen gerçekleştiremeyecekleri anlaşılmaktadır. Bu nedenle programın projelerin hayata geçirilmesindeki etkisi büyüktür

Şekil 15. Projenin Gerçekleşmesinde Ajansın Rolü

4.3.4.2 Hedeflere Ulaşma Durumu

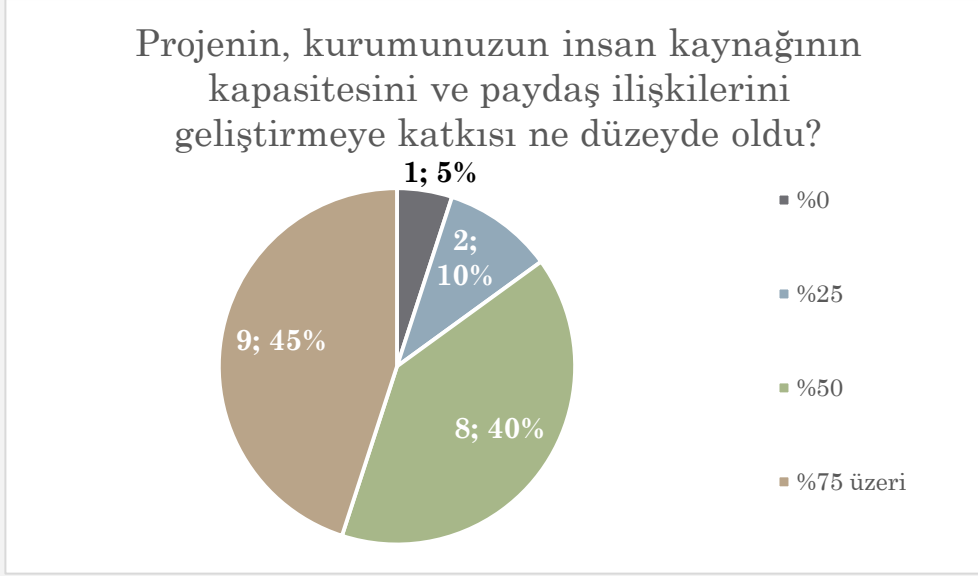
Yapılan anket çalışması ile yararlanıcıların proje sonunda elde ettikleri sonuçlar değerlendirilmiştir. Buna göre yararlanıcıların tamamı projelerinde hedefledikleri sonuçları elde etmişlerdir. Yararlanıcıların %80'i (16 proje) projedeki hedeflerine ulaştıklarını ifade ederken, %20'si (4 proje) ise kısmen ulaştıklarını belirtmektedir. Bu soruya "Hayır" diyen bir katılımcı bulunmamaktadır.

Şekil 16. Yararlanıcıların Hedeflerine Ulaşma Durumu

4.3.4.3 Projenin Kurum ve İnsan Kayağı Üzerindeki Etkisi

Yararlanıcıların %85'i, proje yazma ve yönetme, projeyi ilgilendiren alanda yeteneklerinin ve kurum dışı paydaşlarla işbirliklerinin yarıdan fazla arttığını belirtirken, %15'i ise projeyi ilgilendiren alanda yeteneklerinin ve kurum dışı paydaşlarla iletişim ve işbirliklerin çok az arttığını veya hiç artmadığını belirtmektedir. Ancak genel anlamda, söz konusu Mali Destek Programının kurum kapasitesinin geliştirilmesine katkı sunduğu söylenebilir(Bkz: Şekil 17).

Şekil 17. Projenin Kurum Kapasitesi Üzerindeki Etkisi

Ajans ile birlikte ortak bir proje yürütme tecrübesinin, yararlanıcıların kurumlarındaki proje yazma ve yönetme kapasitesi üzerindeki etkisini ölçmek amacı ile, TR72/18/KSA Mali Destek Programı öncesinde başka kurum/kuruluşlara proje başvurusunda bulunup bulunmadıkları ve bunların sayıları sorulmuştur. Aynı şekilde, Ajans projesi tamamlandıktan sonra da başvuruda bulundukları proje sayılarını belirtmeleri istenmiştir.

Tablo 10. MDP Deneyimi Öncesi ve Sonrası Kurumların Proje Başuru Sayıları

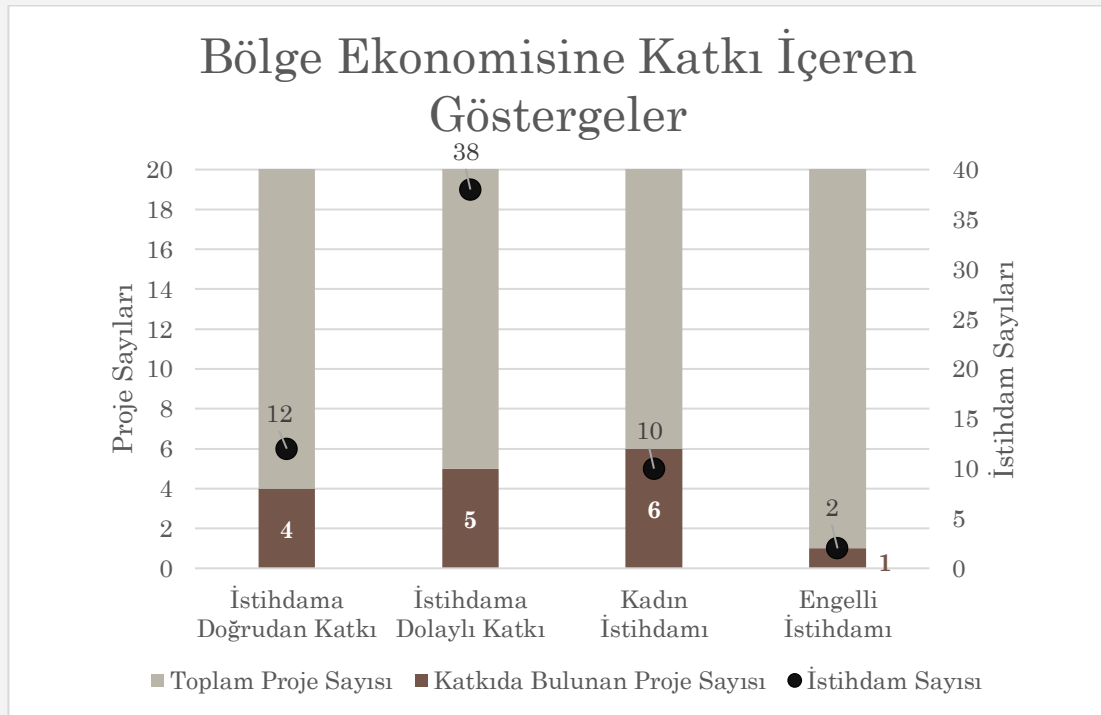
Başka Fonlara Destek Başvurusu Yapan Kurum Sayısı		
Proje Sayısı	Ajans Proje Dönemi Öncesi	Ajans Proje Dönemi Sonrası
0	8	11
1-3	5	5
4-6	2	2
7 ve üzeri	5	2

Buna göre, Ajans MDP başvuru ve izleme süreçleri öncesinde, kurumların %40'ı hiçbir desteğe başvurmamış iken, bu oranın %15'e düştüğü görülmektedir(Bkz; Tablo 10). Ayrıca, 1-3 adet arası proje başvurusunda bulunan; 7 ve üzeri sayıda

proje yazan kurum sayısında da %25 artış yaşanmıştır. Dolayısı ile, Ajans proje deneyiminin kurumlar üzerindeki olumlu katkısı gözlemlenmektedir.

4.3.4.4 Projelerin Bölge Ekonomik Göstergelerine Katkısı

TR72/18/KSA Mali Destek Programı Öncelik 1 ve Öncelik 2 kapsamında belirlenen performans göstergeleri arasında, Bölge halkının ekonomik yaşam koşullarına doğrudan hizmet edecek performans göstergeleri belirlenerek, yararlanıcılardan aketteki ilgili sorulara cevap vermeleri istenmiştir. Daha sonrasında da, detaylı birebir görüşmelerle istihdam konusunda net bir veri oluşması sağlanmıştır.

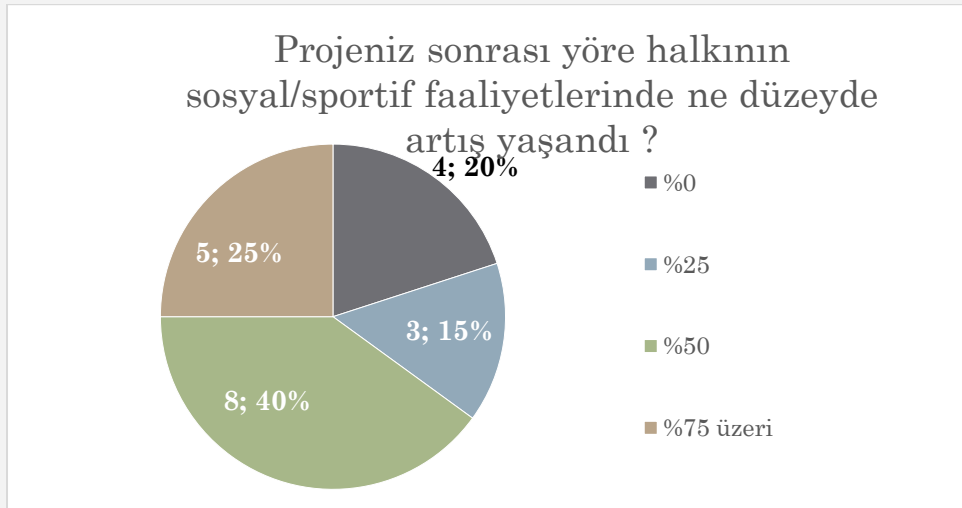
Şekil 18. Projelerin Bölge Ekonomik Göstergelerine Etkisi

Buna göre, projelerin %20'si istihdama doğrudan katkıda bulunmuştur (4 proje). Dolaylı olarak istihdama katkıda bulunan proje sayısı da 5'dir. Kadın istihdamına kat sağlayan proje oranı %30'dur. Hayata geçirilen projeler, bölge halklarından toplam 38 kişinin istihdamına katkı sağlarken, bunların 10 tanesi kadın

istihdamıdır. Dolayısı ile, istihdam edilenlerin %26'sı kadınlardan oluşmaktadır. Ancak en olumsuz gösterge engelli istihdamındadır. Projelerden sadece bir tanesi engelli istihdamına katkı sağlamıştır(2 kişi). Programın ikinci önceliğinin özellikle dezavantajlı grupları hedef aldığı göz önünde bulundurulduğunda, engelli istihdamının görece düşük olması programın önemli bir açığı olmuştur .

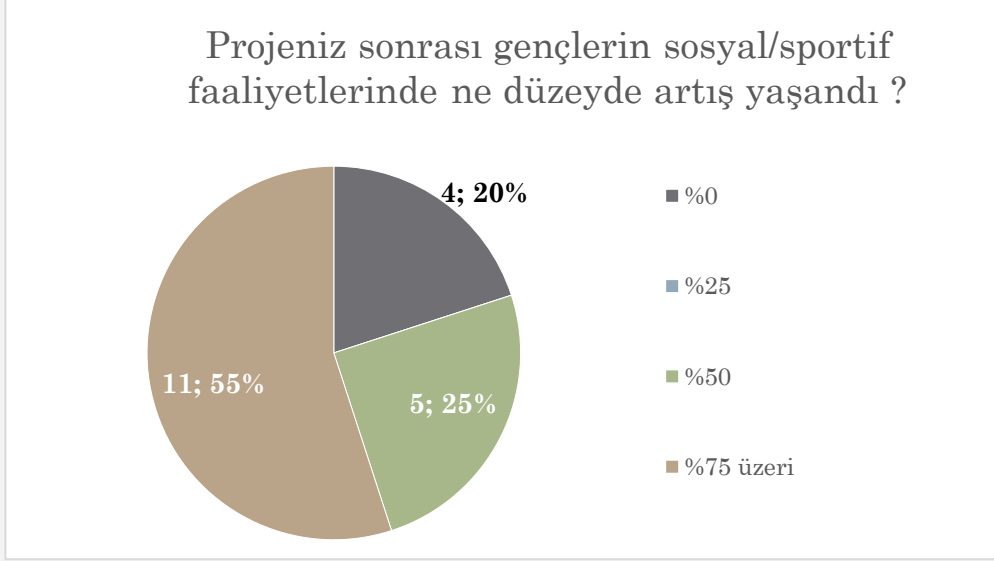
4.3.4.5 Projelerin Bölge Sosyal Olanaklar Üzerine Etkisi

Program kapsamında, yararlanıcıların %40'ı bölge halkının sosyal faaliyetlerinde %75 ve üzerinde bir artış yaşandığını(Bkz: Şekil 19) kaydetmiştir. %20'lik bir kesim ise, projenin yöre halkına yönelik sosyal/sportif faaliyetleri destekleyici bir yönü olmadığını söylemiştir ki bu projeler, şehir belediyeçilik altyapısı odaklı projeler olması muhtemeldir.

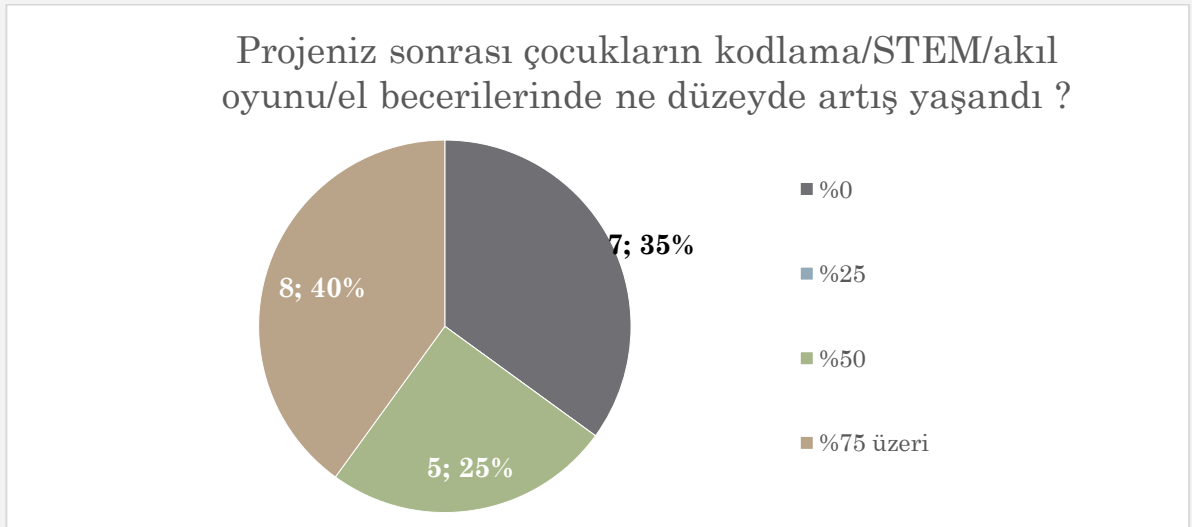
Şekil 19. Projeniz Sonrası Yöre Halkının Sosyal/Sosyal Faaliyetlerinde Yaşanan Artış

Benzer şekilde, yararlanıcıların %55'i gençlerin sosyal/sportif faaliyetlerinde %75 ve üzerinde bir artış yaşandığını(Bkz: Şekil 20) belirtmiştir. %20'lik bir kesim ise, projenin gençlere yönelik sosyal/sportif faaliyetleri destekleyici bir yönü olmadığını söylemiştir.

Şekil 20. Projeniz Sonrası Gençlerin Sosyal/Sportif Faaliyetlerinde Yaşanan Artış

Projenin en önemli önceliklerinden birisi de Modern Teknik Eğitim altyapısıdır. Yararlanıcılara “Projeniz sonrası çocukların kodlama/STEM/akıl oyunu/el becerilerinde ne düzeyde artış yaşandı ?” diye sorulduğunda, %65’inin bu konuda %50 ve üzerinde artış yaşandı cevabı verdiği görülmüştür (Bkz: Şekil 21). Bu Programın amaçları açısından, bu oran oldukça tatmin edicidir.

Şekil 21. Projeniz Sonrası Çocukların Kodlama/STEM/Akıl Oyunu/El beceri Düzeylerinde Yaşanan Artış

4.3.5 Sürdürülebilirlik

Proje yönetim mekanizmaları içerisinde projelerin başarı ile tamamlanması kadar proje sonrası süreçler de ön plana çıkmaktadır. Özellikle proje sahiplerinin destek periyodu bittikten sonra mevcut durumlarını koruyarak desteğe konu faaliyetlerinin ekonomik, çevresel, sosyo-kültürel eksenlerde iyileştirerek devam etmesi beklenmektedir. Bu durum özellikle kamu kaynakları kullanılarak oluşturulan Mali Destek Programları için çok daha büyük önem teşkil etmektedir. Çünkü projelerin kendilerini sürdürülebilir bir yapı kazandırmaları, kullanılan kaynakların doğru yere ve doğru şekilde aktarıldığının en büyük göstergesi pozisyonundadır. Bu bağlamda **TR72/18/KSA** Mali Destek Programı kapsamında destek gören kurum ve kuruluşların sürdürülebilirlikleri bu başlık altında incelenmiştir.

Sürdürülebilirlik başlığı altında **TR72/18/KSA** programı farklı göstergeler altında incelenmiştir. Program kapsamında desteklenen kamu projelerinin sürdürülebilirliği, tanıtım amacıyla yıllık düzenlenen faaliyet sayısını, kapasite kullanım oranını ve yıllık bakım/onarım ihtiyaçlarının nasıl karşılandığı konuları ele alınmıştır.

İlgili program kapsamında yürütülen 20 farklı proje özellikle toplumun farklı paydaşlarının katılımcılığı ve TR72 Bölge Planı'nda tanımlanan sosyal stratejilerin verimli bir şekilde uygulanması açılarından bireysel olarak incelenmiştir ve Tablo 11'de detaylarına yer verilmiştir.

Tablo 11. TR72/18/KSA Programı Kapsamında Destek Alan Kurumların Analizi

Proje No	Proje İçerik Devamlılığı ¹	Yeni Destek (ORAN Dışı)	Yatırım Türü	Faaliyet Alanı	Tanıtım Faaliyetleri (Yıllık ortalama düzenlenen organizasyon sayısı)	Özel Başarılar (Birincilikler, madalyalar, vb.)	Ulusal/Yerel Yayın Organlarında Yıllık Ortalama Haber Sayısı	Yürütülen özel pazarlama/reklam yöntemleri var mıdır?	Hedef Kullanıcı Sayısındaki Verimlilik Oranı
Proje #1	Artarak devam ediyor.	Hayır	Tüm halka açık - Fiziksel Altyapı	Spor, Turizm	8	Evet	10	Evet	%100
Proje #2	Devam ediyor.	Hayır	Çocuklar	Oyun	1	Hayır	1	Hayır	%40
Proje #3	Artarak devam ediyor.	Hayır	Çocuk ve Gençler	Eğitim	5	Hayır	3	Hayır	%100 üzeri
Proje #4	Devam ediyor.	Hayır	Çocuk ve Gençler	Eğitim	1	Hayır	1	Hayır	%20
Proje #5	Artarak devam ediyor.	Hayır	Çocuk ve Gençler	Eğitim	2	Hayır	2	Hayır	%100
Proje #6	Devam ediyor.	Hayır	Çocuk ve Gençler	Eğitim	10	Hayır	5	Hayır	%50
Proje #7	Devam ediyor.	Evet	Tüm halka açık	Şehir Altyapısı	5	Hayır	10	Evet	%100
Proje #8	Artarak devam ediyor.	Hayır	Tüm halka açık	Şehir Altyapısı	0	Hayır	0	Hayır	%100
Proje #9	Devam ediyor.	Hayır	Çocuk ve Gençler	Eğitim	5	Evet	5	Evet	%100 üzeri

Proje #10	Artarak devam ediyor.	Hayır	Tüm halka açık - Fiziksel Altyapı	Spor	3	Evet	5	Evet	%100 üzeri
Proje #11	Devam ediyor.	Hayır	Çocuk ve Gençler	Eğitim	32	Evet	3	Hayır	%80
Proje #12	Artarak devam ediyor.	Hayır	Tüm halka açık - Fiziksel Altyapı	Spor	4	Hayır	30	Hayır	%80
Proje #13	Devam ediyor.	Hayır	Çocuk ve Gençler	Oyun, Eğitim	20	Evet	10	Evet	%90
Proje #14	Devam ediyor.	Hayır	Kadınlar	Mesleki Eğitim	3	Hayır	10	Evet	%40
Proje #15	Devam ediyor.	Hayır	Çocuklar	Oyun	10	Hayır	0	Hayır	%100
Proje #16	Bitti	Hayır	Çocuk ve Gençler	Mesleki Eğitim	0	Hayır	0	Hayır	%0
Proje #17	Devam ediyor.	Hayır	Çocuk ve Gençler	Eğitim	20	Hayır	0	Hayır	%60
Proje #18	Artarak devam ediyor.	Hayır	Çocuk ve Gençler	Eğitim	5	Evet	13	Evet	%80
Proje #19	Devam ediyor.	Hayır	Tüm halka açık	Şehir Altyapısı	0	Hayır	0	Hayır	%60
Proje #20	Azalarak Devam ediyor.	Hayır	Çocuk ve Gençlere yönelik - Fiziksel Altyapı	Spor, Kültür Sanat, Eğitim	15	Hayır	1	Hayır	%50

İlk olarak, sosyal program kapsamında destek alan başvuru sahiplerinin 2018 yılından günümüze kadar finansal sürdürülebilirlikleri incelenmiştir. Tablo 11’de görüldüğü üzere destek alan projelerden sadece %5’i (bir proje) mevcut faaliyetlerini koruyamayarak pasif durumda beklemektedirler. Yüzde %5’inin faaliyetlerinde bir azalma süreci yaşanmaktaysa da; %55’i proje kapsamında belirtmiş oldukları faaliyet içeriklerini koruyarak, %35’i de faaliyet sayılarını arttırarak operasyonlarına devam etmektedir.

Her ne kadar tablo içerisinde yer almasa da, verilen cevaplarda ilgili projelerin %95’inin Mali Destek Programı kapsamında satın aldıkları ekipmanların/donanımların mevcudiyetini koruduğu ve geçen yıllar içerisinde gerek duyulan bakım/yenileme ihtiyaçlarının kurumların kendi bütçelerinden karşıladıkları gözlenmiştir.

İkinci olarak ise, **TR72/18/KSA** programı kapsamında destek alan projelerin finansal sürdürülebilirliklerin sağlanmasında en önemli faktörlerden bir tanesi olan dış fon kullanım durumları incelenmiştir. İlgili projelerin kalkınma ajansı dışında diğer dış kaynak kullanımları ile ilgili bir fon mekanizmasına (Örneğin AB fonları, TÜBİTAK, Birleşmiş Milletler fonları vb.) başvuru yapıp yapmadıkları, eğer başvuru yapıldıysa hangi fon mekanizma altında ne kadarlık bir destek aldıkları incelenmiştir. Ancak, maalesef **TR72/18/KSA** programı altında destek alan sadece 1(bir) proje ORAN Kalkınma Ajansı kaynakları dışında bir kaynak yaratımı sağlayabilmiştir.

Üçüncü olarak, **TR72/18/KSA** programı kapsamında destek alan kurum/kuruluşlardan kurumsal sürdürülebilirliğin en önemli faktörlerinden bir tanesi olan görünürlük ve tanıtım faaliyetlerini destekleyici faaliyetler düzenleyip düzenlemedikleri incelenmiştir. Bu bağlamda ilgili proje sahiplerinin %30’unun projeye konu faaliyetlerin desteklenmesi, devamlılığının sağlanması, toplumun farklı paydaşlarının ilgili faaliyetlere katılımının sağlanması gibi amaçlar doğrultusunda (10 ve üzeri sayıda) destekleyici kültürel, sportif ve eğitim başlıkları altında organizasyonlar yürüttükleri gözlenmiştir. 3 ila 8 etkinlik düzenleyen proje oranı %30’dur. Kalan %35’lik grup ise, ağırlıklı olarak proje kapsamında oluşturdukları alt

yapıların ilçe halkı tarafından kullanımına sunarak projelerin sürdürülebilirlikleri ikincil plana bırakılmış ve en fazla 2(iki) etkinlik düzenlemiş veya hiç düzenlememiştir.

Dördüncü olarak ise, **TR72/18/KSA** programı kapsamında desteklenen projelerin %65'inin, ağırlıklı çocuklar ve gençlere yönelik faaliyetler yürüttükleri gözlenmiştir. Projelerin %30'u tüm halka açık bir şekilde faaliyetlerini yürütmektedir. Geri alan %5'lik kısım ise kadınlara yönelik (1 proje) olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Doğrudan engelli ve yaşlılara yönelik bir proje bulunmamaktadır.

İlgili grup odaklı projelerin %35'inin geçmiş beş yıllık periyotta yerel ve/veya ulusal bir başarı hikâyesi çıktığı gözlenmiştir. Buna rağmen, yürütülen dezavantajlı grup odaklı projelerin temelinde sportif ve sanatsal faaliyetler olduğu gözlenmiştir. Gelir getirici, milli sporcu yetiştirmeyi hedefleyen, girişimciliği destekleyen kuluçka merkezi türü yapılanmaların gerçekleşmediği görülmüştür. Üstelik, etki bölümünde de bahsedildiği üzere, gerçekleşen projelerin kadın/engelli/genç istihdamını arttırıcı etkisi kısmen düşük kalmıştır.

Benzer şekilde, destek alan iki projenin(%10), doğrudan mesleki eğitim seviyesinin artırılmasına ve dolaylı olarak bölgede yer alan dezavantajlı grubun ekonomik kalkınmasına pozitif yönde etki edecek faaliyetler bulunmamaktadır. Ayrıca, çocuklara yönelik 12 projenin %53'ü(7 proje) doğrudan çocuklarda yazılım/kodlama becerilerini arttırmaya yöneliktir. Bu Bölgenin uzun vadede insan kaynağı altyapısına olumlu bir katkıdır.

Son olarak ise, kurumsal sürdürülebilirliğin diğer göstergelerinden bir tanesi olan desteğe konu olan tesis/altyapının yerel paydaşlar tarafından sahiplenilme oranıdır. İlgili program altında destek alan projelerin performans göstergelerinden yola çıkarak yürütülen projeler altında hizmete sunulan tesis/altyapı/donanımlardan faydalanan hedef kişi sayına yaklaştığı gözlenmiştir.. Projelerin %46'sının tanımlanan hedef kullanıcı kitlesine ulaşarak ve hatta aşarak faaliyetlerine devam ettikleri gözlenmiştir. Projelerin %30'unun ise, hedef kullanıcı kitlesinin yaklaşık

yarısına ulaşabildiği gözlemlenmiştir. %24'ü ise, aradan geçen beş yıllık süreç sonunda, hedefledikleri performansa halen ulaşabilmiş değillerdir. Ancak, bunun yaşanan bütçe sıkıntıları, ilçelerde sürdürülebilir eğitici ve insan kaynağının azalması, göçler ve kadınların ev dışı hayata olumsuz bakışları gibi nedenleri mevcuttur.

Sonuç olarak, **TR72/18/KSA** programı kapsamında destek alan 20 projenin altı tanesi dışında hepsinin; şimdiki (ortaklar, toplum vs.) ve gelecekteki paydaşlarının ihtiyaçlarını karşılayabilme olanağını tehlikeye atmadan, öngördükleri içerik doğrultusunda faaliyetlerini devam ettirdikleri ve sosyo ekonomik kalkınmaya pozitif anlamda katkı sundukları gözlenmiştir. Ancak program kapsamında destek alan 4 projenin (%20), sadece altyapıyı destekleme projeleri olduğu, sürdürülebilir yerel kalkınmanın bazı alanlarını (gelir düzeyinin ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi, ekonomik ve sosyal dışlanmanın engellenmesi vb.) tam olarak desteklemedikleri görülmüştür. Yapılan faaliyetlerin tanıtımı/duyurusu anlamında sadece %35'inin daha düzenli bir gayret içerisinde olduğu ve genellikle projenin başarılarının paylaşılmadığı gözlenmiştir.

5 SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu rapor kapsamında TR72 Bölgesi'nde faaliyetlerini yürüten ve kâr amacı gütmeyen kamu kuruluşlarına yönelik olarak hazırlanan **TR72/18/KSA** Mali Destek Programı'nın bölgede oluşturduğu ekonomik ve sosyal etkilerin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu değerlendirme sürecinde ilgili programı kapsamında destek alarak başarı ile tamamlanmış projelere ait çıktılar ve sonuçlar, desteğin amaç, öncelikleri ve hedefleri ile ilişkilendirilerek, “*Kalkınma Ajanslarınca Uygulanan Mali Desteklerin Değerlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar*” doğrultusunda ilgililik, etkinlik, etkililik, etki ve sürdürülebilirlik ana kriterleri altında değerlendirilmiştir. Elde edilen temel tespitler aşağıda listelenmiştir:

A. İlgililik

Tespit.1 Genel anlamda, 2018 yılı Kentsel ve Sosyal Altyapının İyileştirilmesi Mali Destek Programı (**TR72/18/KSA**) çağrısı, 2014-2023 Bölge Planı hedefleri doğrultusunda tasarlanmış olduğu görülmektedir. Özellikle, “Öncelik 1. Dezavantajlı grupların sosyal uyum ve toplumsal hayata katılım düzeylerinin artırılması” ve “Öncelik 2. Eğitimde modern teknik, yöntem ve uygulamaların yaygınlaştırılması” önceliklerinin, Bölge Planı'ndaki “Sosyal Kalkınma Eksenı”nde yer alan tedbirlere ve Ulusal/Uluslararası Strateji ve Eylem Planları'na geniş ölçüde hizmet ettiği ve oldukça ilgili olduğu görülmüştür. Çağrı rehberinde de bu tedbirlere uyumlu performans göstergelerinin yer aldığı tespit edilmiştir.

Tespit.2 **TR72/18/KSA** çağrısı kapsamında belirlenen “Öncelik 3. Akıllı Şehir uygulamaları ile yaşam kalitesinin arttırılması” önceliği, Bölge Planı'ndaki “Eksen 3 – Sürdürülebilir Çevre ve Enerji” eksenindeki önceliklerden bazıları ile ilişkilidir. Ancak, Mali Destek Programının

çağrı rehberindeki önceliklerde bu konu yer almamakta, bu eksene doğrudan hizmet edecek yeterli sayıda performans göstergesine yer verilmemiştir. Örneğin; “Sürdürülebilir Çevre ve Enerji Eksenı”ndeki, Enerji Altyapısı, Temiz Üretim, Kültürel Miras..v.b. önceliklere hizmet edecek performans göstergeleri çağrı rehberinde belirtilmiş olmasının daha faydalı olabileceği düşünülmektedir.

Tespit.3 **TR72/18/KSA** çağrısı kapsamında belirlenen “Öncelik 3. Akıllı Şehir uygulamaları ile yaşam kalitesinin arttırılması” önceliği, Bölge Planı’ndaki “Eksen 4 – Kenrsel ve Kırsal Altyapı” eksenı ile doğrudan ilgilidir. Mali Destek Programı’nda bu önceliğe hizmet edecek çok az sayıda (doğrudan faydalanıcı sayısı ve geliştirilen tesis sayısı) performans göstergesi belirlenmiştir. “Bölgeye Erişilebilirliğin Arttırılması ve Kent İçi Ulaşım Altyapısının Güçlendirilmesi”, “Lojistik Kapasitesinin Arttırılması” ve “ Bilgi ve Teknolojiye Erişim İmkânının Arttırılması” tedbirlerine doğrudan hizmet edecek performans göstergelerine çağrı rehberinde yer verilmiş olsa idi, söz konusu MDP programının “Akıllı Şehir Uygulamaları” önceliğinden çok daha yüksek bir skor alacağı mütaala olunmaktadır.

Tespit.4 Sonuç olarak **TR72/18/KSA** çağrısındaki “Yaşam Kalitesinin Arttırılması” ve “Eğitim Kalitesinin İyileştirilmesi” öncelikleri ile Bölge Planı arasında, “Öncelik 3. Akıllı Şehir uygulamaları ile yaşam kalitesinin arttırılması” önceliğinden görece olarak daha güçlü ve ilgili bir bağ kurulmuştur.

B. Etkililik

Tespit.1 **TR72/18/KSA** çağrısı kapsamında; Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi, Dezavantajlı Grupların Desteklenmesi, Modern ve Yenilikçi Eğitim Metodlarının Yaygınlaştırılması ve Sosyal, Sportif ve Kültürel Faaliyetlerin Yaygınlaştırılması ile ilgili performans göstergelerinde büyük ölçüde başarı sağlandığı, ancak “Mesleki Eğitim” ve “Enerji ve Teknoloji ile İlgili Altyapı Projeleri” başlıklarında aynı etkinin yaratılamadığı gözlenmiştir.

Tespit.2 Çağrı kapsamında, özellikle “Öncelik 1. Dezavantajlı grupların sosyal uyum ve toplumsal hayata katılım düzeylerinin artırılması” kapsamında birçok projenin destek almaya hak kazanmasına rağmen; kadın, genç ve engelli bireylere yönelik fark yaratıcı/sürekli bir aktivitenin yapılamadığı gözlenmiştir. Gelineen noktada, projelerin bu kitlelere hizmet etmekten ziyade, tüm halka açık yapılara dönüştüğü gözlemlenmiştir.

Tespit.3 **TR72/18/KSA** programı kapsamında ağırlıklı olarak; dezavantajlı gruplar başta olmak üzere, yerel halkın yaşam kalitesinin artırılması, sosyal faaliyetleri destekleyici merkezlerin kurulması ve modern teknik, yöntem ve uygulamalar içeren eğitim tesisleri yapımına yönelik projelere destek verildiği görülmüştür. Fakat istihdam ve gelir artırıcı, kooperatifçilik ve mesleki sürdürülebilirliği esas alan projelere destek verilemediği düşünülmektedir.

Tespit.4 Analiz çalışmaları süresince karşılaşılan en temel zorluklardan bir tanesi proje sahiplerinin KAYS sistemine “performans göstergeleri”

kısmına farklı bakış açıları ile veri girişi yapmalarıdır. Bu durum analizlerde kullanılacak tutarlı veri setlerinin hazırlanmasını güçleştirmektedir. Bu bağlamda, gelecek program tasarımlarında ve program rehberlerinde, kullanıcılardan somut doküman/belgelerle destekleyebilecekleri gösterge setlerinin tanımlanması ile bu karmaşanın önüne geçilebileceği düşünülmektedir. Örneğin doğrudan faydalanıcı sayısı için tüm ilçedeki çocuk sayısının gösterge hedefi olarak belirlenmesi durumunda, gerçekleşen etki çok düşük kalabilmektedir. Ayrıca, KAYS üzerinde tanımlanan her öncelik altına, Bölge Planı'nın ilgili Ekseni ve alt tebirleri ile bağlantı kuracak şekilde performans göstergeleri tanımlanmalıdır. Programın ismi ile alakasız eksenler seçilmemeli ve aynı şekilde seçilen eksenlerle alakasız performans göstergelerine (KAYS sisteminde ve çağrı rehberinde) yer verilmemelidir.

C. Etkinlik

Tespit.1 **TR72/18/KSA** çağrısı altında desteklenen projelerin, %10'unun proje süre yönetimi bakımından çok zayıf, %20'sinin kısmi başarılı ve %70'inin ise oldukça başarılı oldukları ve kendilerine tanımlanan 24 aylık proje sürelerinin dâhilinde projelerini tamamladıkları gözlenmiştir. Genel bağlamda proje izleme ve ara rapor süreçlerinde proje sahiplerinin faaliyet takvimine uygun hareket ettiği görülmüştür.

Tespit.2 Desteklenen projelerin performans skorları karşılaştırıldığında elde edilen fayda ve proje bütçeleri bakımından projelerin yaklaşık %40'ının yüksek performans skoruna, %20'sinin ise düşük performans skoruna sahip olduğu gözlenmiştir. Bu bağlamda birim destek miktarı ile maksimum katma değerin (performans skorunun) elde edilmesi için,

izleme süreçlerinde alınacak ek önlemlerle proje çıktı göstergelerinin iyileştirilmesi sağlanabilir.

Tespit.3 Daha fazla bütçe ile daha az katma değer yaratan projelerin performans skorunun düşük olmasının bir nedeninin de, proje yazım aşamasında “yanlış veya ilgisiz performans göstergesi seçilmesi” veya “seçilen göstergeye ait hedef skorun belirlenmesinde yanlışlıklar yapılması” olduğu düşünülmektedir. Bölgede proje ekiplerine düzenli verilecek PCM eğitimleri ile, doğru göstergeler belirlenmesi ve böylece projelerin etkinlik düzeylerinin artması sağlanabilir.

D. Etki

Tespit.1 Ajans desteğinin olmaması halinde, kurumların %60'ının projelerini hayata geçiremeyeceği ve %30'unun ise ertelemek zorunda kalacakları görülmüştür. Ajans hibesi olmadan da projelerini tamamlayabileceğini belirten hiçbir yararlanıcı olmamıştır. Dolayısı ile, Bölge illerindeki bir çok yatırımın gerçekleşmesinde Ajans etkisi açıkça ortadadır.

Tespit.2 Yararlanıcıların %80'i (16 proje) projedeki hedeflerine ulaştıklarını ifade ederken, %20'si (4 proje) ise kısmen ulaştıklarını belirtmektedir. Proje hedefine ulaşamadığını belirten yararlanıcının olmaması, çağrıdan beklenen etkinin alındığını göstermektedir.

Tespit.3 Yaralanıcıların %85'i (17 proje), **TR72/18/KSA** çağrı sürecinin insan kaynağı kapasitelerini ve paydaş ilişkilerini geliştirmeye %50'den fazla katkıda bulunduğunu belirtmişlerdir. Bu durum da, Mali Destek Program'larının bölge üzerinde dolaylı etkisi olarak görülebilir.

Tespit.4 Projeler hayata geçerken, bölge halkının genel kullanımına hitap etmesinden ziyade, ekonomik ve sosyal etki düzeyi yüksek konuların seçilmesi büyük önem arz etmektedir. Binlerce kişinin eğitim, sosyalleşme ve sportif aktivite amaçlı kullanacağı bir tesiste, çok az sayıda istihdam yaratılmış olması, çarpan etkisini azaltmaktadır. Mesleki eğitim, üretim, teknoloji veya girişimcilik anlamında bir kuluçka merkezine dönüşmeyen projelerin bölge için faydası sınırlı kalmakta, kaynakların verimsiz kullanılmasına yol açmaktadır. Örneğin, **TR72/18/KSA** çağrısı sonucunda, projelerin sadece %25'i doğrudan istihdam yaratmış ve bunlardan da sadece bir proje engelli istihdamına olanak sağlamıştır. Önceliklerinden birisinin “Dezavantajlı kesimlerin sosyal hayata kazandırılması” olan bir çağrıda, bu oranların daha yüksek olması beklenmektedir.

Tespit.5 Ajans Mali Destek Programı sayesinde, proje başvuru deneyim yaşayan ve izleme sürecinde tecrübesini arttıran kamu kurumlarının, daha fazla fona proje yazdığı gözlemlenmiştir.

Tespit.6 Hayata geçirilen projeler sonrasında, Bölge halkının %65'inin ve gençlerin %85'inin sosyal ve sportif faaliyetlerinde iyileşmeler yaşanmıştır. Bu durum, hayata geçen projelerin genç ve çocukların kullanımına daha fazla hizmet ettiğini anlatan olumlu bir göstergedir.

Tespit.7 Yararlanıcıların %65'i proje sonrası çocukların kodlama/STEM/akıl oyunu/el becerilerinde %50'den fazla gelişme yaşandığını belirtmişlerdir. Dolayısı ile, programın ana hedeflerinden birisi olan “Öncelik 2 – Eğitimde modern teknik, yöntem ve uygulamaların yaygınlaştırılması” hedefinde oldukça etkili olduğu söylenebilir.

E. Sürdürülebilirlik

Tespit.1 **TR72/18/KSA** programında destek almaya hak kazanan kurumların dış kaynak kullanarak mali sürdürülebilirliklerinin sağlanması konusunda zayıf oldukları, Ajans dışındaki diğer fon kaynaklarından yararlanmadıkları gözlenmiştir. Sadece 1(bir) proje Ajans dışı kaynaklardan fon bulabilmiştir. Kurumların, teknik destek programları ile bu konuda desteklenmesi, ilgili oldukları faaliyet alanlarına ilişkin Ajans birimleri ile iletişimlerinin arttırılarak proje başvurularında destek olunması ve/veya geçmiş dönem dış kaynak kullanımı durumlarına bakılarak yeni mali destek proje başvurularında bu yararlanıcılara ek puan verilerek teşvik edilmesi önerilmektedir.

Tespit.2 **TR72/18/KSA** programı altında desteklenen kamu projelerinin kurumsal sürdürülebilirlikleri ve yerel sahiplenme açılarından incelenmiştir. Projelerin %90'ının faaliyetlerine devam ettiği, %35'inin faaliyetlerini arttırarak sürdürdüğü ve sadece 2 projenin (%10) faaliyetlerini durdurduğu/bitirmek üzere olduğu tespit edilmiştir. Dolayısı ile, genel anlamda projeler hayatta kalmayı başarmıştır denilebilir.

Tespit.3 Destek almaya hak kazanan ve başarı ile tamamlanan projelerin %65'i çocuk ve gençlere yönelik faaliyet gösteren ve özellikle "Öncelik 2" kapsamında hak kazanan projelerdir. Bu anlamda **TR72/18/KSA** programının eğitimin sürdürülebilirliği açısından oldukça verimli olduğu görülmektedir. Ancak doğrudan kadınlara yönelik sadece 1 projenin olması, bölgede kadınlara yönelik proje geliştirme kapasitesinin "gelişmeye açık bir alan" olduğunu göstermektedir.

Tespit.4 Projeler kapsamında kurulan tesislerde sanatla/sporla ilgilenen gençlerin katılımında artış olduğu gözlenmiştir. Özel başarı(üyelerin çeşitli yarışmalarda almış olduğu birincilikler, ödüller vb.) kazanan 6 proje bulunmaktadır. Bölge tanıtım ve görünürlüğü üzerine önemli etkisinin olduğu düşünülen özel başarıyı arttırmak için, yeni dönemde hazırlanacak Mali Destek Programlarında performans göstergeleri arasına eklenmesi faydalı olacaktır.

Tespit.5 **TR72/18/KSA** programı altında desteklenen projelerin, sadece %35'inin özel pazarlama/reklam yöntemleri olduğu tespit edilmiştir. Projelerin %40'ı, çeşitli iletişim kanallarından ve sosyal medya platformlarında haber olarak yer almayı başaramamıştır. Projelerin %30'u ise, 10'dan fazla sayıda haber olmuştur. Dolayısı ile iyi uygulama örneği olan projelerin, sosyal medya platformlarında veya ulusal basında yer alabilmelerinin önünü açacak faaliyetler geliştirilmelidir.

Tespit.6 **TR72/18/KSA** programı altında desteklenen projelerin %60'ının, tanımlanan hedef kullanıcı kitlesini yakalayarak(hatta aşarak) faaliyetlerine devam ettikleri ve 2018 yılından günümüze kadar geçen sürede proje başvurusu sürecinde ön gördükleri faaliyet alanlarını zenginleştirerek, bulundukları ilçelerin sosyal kalkınmalarına destek verecek yapılar kurdukları gözlenmiştir. Bu oldukça önemli bir başarı olarak görülmektedir. 6 proje (%30) hedef kullanıcı sayısına orta düzeyde ulaşmıştır. Sadece 2 projede (%10) ise, faaliyetler neredeyse bitmiş durumdadır.

Tespit.7 Projeler, nihai raporları tamamlanıp, son izleme ziyaretleri yapıldığında aktif olarak kullanılıyor olsa da, yıllık ortalama düzenlenen organizasyon sayılarına bakıldığında %40'ının pasif kaldığı farkedilmiştir. Dolayısı ile, bu pasif kalan tesislerin faaliyet alanları

tam olarak tespit edilerek, sornaki çağrı dönemlerinde bu ilçelerdeki aynı faaliyet alanını içeren projeler desteklenmemelidir.

Projelerin %60'ının ise düzenli etkinlik/faaliyet geliştirdikleri gözlemlenmiştir.

REFERANSLAR

- [1] Meydan, M. Caner, 2014. Kalkınma Ajansları Desteklerinin Değerlendirilmesi: Karşıt Durum Etki Değerlendirme Örneği, Kalkınma Bakanlığı.
- [2] ORAN, 2014-2023 Bölge Planı.
<https://www.oran.org.tr/tr/planlama/2014-2023-bolge-plani> . Erişim Tarihi: 17/03/2022.
- [3] Kalkınma Programlarının Değerlendirmesinde Etki Analizi Yöntemleri ve Türkiye’de Uygulamaları
https://bluesyemre.files.wordpress.com/2017/08/b70f3f_8b148f11f4f94497b74b9c99a94b84c.pdf. Erişim Tarihi: 11/03/2022.
- [4] Resat, H. G., 2020. Design and Analysis of Novel Hybrid Multi-Objective Optimization Approach for Data-Driven Sustainable Delivery Systems, IEEE Access, in press.
- [5] Resat, H. Giray, 2020. An Approach for Examination of Logistics Industry in Regional Development of Turkey, Entrepreneurship & Regional Development, in press
- [6] SBB, 2018 (a).
http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/2014-2023_B%C3%B6lgesel_Geli%C5%9Fme_Ulusal_Stratejisi.pdf. Erişim Tarihi: 17/08/2020.
- [7] SBB, 2018 (b).
<http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Onuncu-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-2014-2018.pdf>. Erişim Tarihi: 17/08/2020.
- [8] Sağlık, 2012.
<https://shgm.saglik.gov.tr/Eklenti/9843/0/saglik-bakaligi-stratejik-plan--2013-2017pdf.pdf> Erişim Tarihi: 17/08/2020.

[9] STB, 2012.

[http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/Tbboe+Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlig i 2013-2017 Stratejik Plani.pdf](http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/Tbboe+Bilim+Sanayi+ve+Teknoloji+Bakanlig+i+2013-2017+Stratejik+Plani.pdf) Erişim Tarihi: 30/03/2023

[10] KKP, 2015. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/02/20150221-12-1.pdf>
Erişim Tarihi: 30/03/2023

[11] ASPB, 2012. [http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/Fil4y+Aile ve Sosyal Politikalar Bakanligi 13-17 SP.pdf](http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/Fil4y+Aile+ve+Sosyal+Politikalar+Bakanligi+13-17+SP.pdf) Erişim Tarihi: 30/03/2023

[12] MEB, 2009. http://sgb.meb.gov.tr/str_yon_planlama_v2/mebstratejikplan.pdf
Erişim Tarihi: 30/03/2023

[13] SBB, 2013 [https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Orta-Vadeli-Program 2014-2016.pdf](https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Orta-Vadeli-Program+2014-2016.pdf) Erişim Tarihi: 30/03/2023

[14] SSB, 2015. <https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/T%C3%BCrkiye-Sanayi-Strateji-Belgesi.pdf> Erişim Tarihi: 30/03/2023